

BAŞ UCU YAZILARI

Mart, 2015

EMEK ^{VE}
ADALET
PLATFORMU

*Bu görsel, 1971 yapımı "İşçi Sınıfı Cennete Gider" (La classe operaia va in paradiso) filminin afişinden alındı.

SUNUŞ

Emek ve Adalet Platformu olarak 4 yıllık serencamımız hızlı değişen Türkiye gündemi içinde çokça fikir edinmemizi sağladı. Her biri öznel deneyimlerden mülhem bu fikirleri yer yer sitemizden paylaşmaya çalışıyoruz. İnternet sitemizin "Not Düşüklerimiz" başlığında yer alan yazılardan bir seçki yapıp en yeniden en eskiye doğru sıraladık. Bu seçkiyi yaparken amacımız, platformun hangi meseleleri dert edindiği hakkında fikir vermek ve sizler için sık sık yenileyeceğimiz bir baş ucu kaynağı oluşturabilmektir. Emek meselesinin 'can alıcılığında' hiç tükenmeyen adalet duygumuza, birçok açıdan *bu şaşkı karanlığa* not düşmeye devam edeceğiz.

**HER KIŞ AKLIMIZIN BİR YANI;
EVSİZLER**
Özgür Kaya

04

**KOBANİ KUŞATMASIYLA
BİRİKEN ÖFKE**
Sinan Kızılkaya

07

**"YAŞAM"DAN "ÖLÜM"E
ŞANTİYE NOTLARI**
Zilan Berna

10

**MADENCİLİK KADER
OLAMAZ**
Ali Altıntaş

SAATİ 5 LIRAYA
İÇERİYE GİRER Mİ

13

**BİR HÂL OLARAK
HALKÇILIK**
Suat Yalçın

15

**SANSÜR
VE İKTİDARIN PORNOGRAFİSİ**
Berat

18

**İSTANBUL'DA İNŞAAT
MUAMMASI**
Emre Kaya

20

**ŞİMDİYİ VE NASILI KONUŞMAK:
POST-İSLAMCI BİR SİYASAL ARAYIŞ**
Mustafa Emin Büyükcoşkun

23

**SENDİKALARA DAİR BİR İSLAMİ
TUTUM ALMA DENEMESİ**
Alp Çıracı

25

**YAŞAM HAKKI DİYEN DEVLET;
YA DA DİN, NÜFUS, BEDEN, GÜNDEM**
Hilal Ünal Kına

29

HER KIŞ AKLIMIZIN BİR YANI; EVSİZLER

Özgür Kaya

“
Nazım Hikmet,
Memleketimden İnsan
Manzaraları'nı bir
zamanın
garibanlarının, umut
yolcularının gelip
geçtiği tren
garlarından
başlattıysa; şimdinin
insan manzaralarını da
evsiz evindeki
hikayelerden
başlatmak gayet
mümkün.
”

Her ne kadar İstanbul'da hava sıcaklığı me- teoroloji tabiriyle “mevsim normallerinin üzerinde” seyretse de geceleri hava hala soğuk. Yalancı baharın yeniden kara kışa döneceği günler de yakın. Sokakta yaşamak zorunda kalanlar, yılın bu vakitleri çok daha yakıcı hale gelen barınma sorunuyla yüz yüzeler. Bir evin sağladığı en temel fiziksel ihtiyaç -vücut sıcaklığını belli seviyede korumak- ve en temel sosyal ih- tiyaç olan güvenlikten yoksun durumdaki evsizlerin İstanbul'daki belki de yegâne umut kapısı ha- lihazırda Şefkat-Der Evsizler Evi. O yüzden Şefkat-Der'in faaliyetleri- ni daha sık hatırlamak ve hatırlat- mak hepimizin üzerine bir vazife diye düşündük.

Bir Kaçış Hikayesi Olarak Evsiz Olmak

Evsizlik her ne kadar yoksulluğun dip yapmış hali ola- rak görülse de kalıcı evsizlik halinin tek nedeni ekonomik sorunlar değil. Aslında sokaklarda gördüğümüz ve gö- rünüşlerinden, tavırlarından evsiz olduğunu anlayabileceğimiz evsizler kadar, “gizli evsiz” denilen bir kitlenin de olduğu, bu meseleyle ilgilenenlerin malumu. Bu insanlar gündüzleri düşük getirili işler- de çalışıyorlar. Fakat bir ev kurmak için gereken toplu paraya ya da sosyal destek ilişkilerine sahip olmadık- larından dolayı, geceleri de genelde internet kafeler, hastanelerin acil servisleri, otoparklar veya sabahçı kahveleri gibi yerlerde kalıyorlar. Tabi ki “geçici” ve

“kalıcı” evsizlikler arasında geçişler söz konusu. An- cak yine de evsizlik halini doğru anlamak için daha derin sosyal meseleleri işin içine katmak durumunda- yız.

Evsizlik hikayelerinde “filanca ünlünün oğlu, kızı da sokaklara düşmüş” konuşmalarına sıklıkla rast gelmek mümkün. Nitekim evsiz evinin katlarından bi- rinin isminin, sokakta donarak ölen oyuncu Yadigar Ejder'in, diğerinin Mehmet Akif Ersoy'un oğlu Emin Ersoy'un anısına ithaf edilmesi de meselenin sadece ekonomik olmadığını göstermesi açısından manidar.

Devletin Evsizlik Politikası; Toplama, Kapatma ve Tek- rar Salma

Devletin evsizlik meselesine dair elle tutulur bir sosyal po- litikasının olmadığını, dahası böyle bir niyet dahi taşımadığını söylemek, birçok resmi kapı aşın- dırılmış bizler için pek de yanlış sa- yılmaz. Devletin mantığı, evsizler i ç i n çözümlü dört duvar bir çatıya indirge- miş gibi. Onu da sadece kış aylarında, sokakta donma haberleriyle meselenin gündeme gelmesini önleme saikiyle yaptığını, uygulamanın yönteminden anla- mak çok da zor değil.

Hava sıcaklığı biraz yükselince insanlar salon- dan kaçıp sokaklara geri dönmeyi tercih ediyorlar. Anlatılardaki tanımlamalar maalesef sıklıkla “hapishane” ve “ahır” benzetmeleriyle yapıyor.

“
*Hava sıcaklığı biraz yükselince
insanlar salondan kaçıp sokaklara
geri dönmeyi tercih ediyorlar.
Anlatılardaki tanımlamalar
maalesef sıklıkla “hapishane” ve
“ahır” benzetmeleriyle yapıyor.*

Evsizlere tahsis edilen spor salonundaki durumu öğrenmek pek mümkün değil. Çünkü bu spor salonuna bilgi almak için girmek yasak. Tek bilgi kaynağımız orada kalanların anlattıkları. Bu anlatılar da pek olumlu yönde değil. 600-700 kişi için 5 tuvalet, 4 banyo mevcutmuş. Salonun içi çok soğuk, ilk başlarda camlar da kırılmış, sonradan tamir edilmiş. Yerlere serilen yataklara ilaveten bir battaniye veriliyormuş, yastık dahi yokmuş. Tek olumlu intiba yemek hususundaydı. Fakat bu da evsizlerin salonda uzun süre kalması için yeterli olmuyor. Sabah 6 gibi yataklar toplanıyor ve insanlar kapalı salonda öylece oturmakta sıkılıyorlarmış. Zaten hem fiziksel hem psikolojik sorun yaşayan onca insanın bir yerde toplanması da bir takım sıkıntılara yol açıyormuş. Bunlardan sebep, hava sıcaklığı biraz yükselince insanlar salondan kaçıp sokaklara geri dönmeyi tercih ediyorlar. Anlatılardaki tanımlamalar maalesef sıklıkla “hapishane” ve “ahır” benzetmeleriyle yapılıyor.

Evsizler Evinden Son Havadisler

Tophane'deki Atsushi Miyazaki Evsizler Evi'nde son durumda 13 kişi barınmakta. Ayrıca yine Şefkat-Der tarafından Tophane'de tutulan iki odada da toplam 10 kişi kalıyor. Buna ilaveten derneğin Taksim'deki binasında da Cezayirli çocuklu bir aile kalıyor. Bu yerlerin masraflarının sadece gönüllülerce karşılandığını, bazı aylar da ise karşılanmadığı ve dernek yöneticilerinin borç içinde olduğunu da belirtmek gerek. Evin kirası için 1550 lira, dernek binasına 1450 lira, tutulan iki pansiyon odasının her biri için de 1200'er lira ödenmekte. Ve bu pansiyon odaları yaklaşık 10 metrekare. Evsizler için kiralık ev bulmak neredeyse imkansız. Bu tarz sosyal ve ekonomik dışlanmaya uğrayan insanların kalmasına imkan veren pansiyonlar, bunun karşılığını da misliyle almayı ihmal etmiyorlar.

Nazım Hikmet, Memleketimden İnsan Manzaraları'nı bir zamanın garibanlarının, umut yolcularının gelip geçtiği tren garlarından başlattıysa; şimdinin insan manzaralarını da evsiz evindeki hikayelerden başlatmak gayet mümkün.

Tüm bu fiziki imkansızlıkların ötesinde evsizler evi, “evsizlik halleriyle” haşır neşir olanları derin-

den etkileyen hikayeleriyle meşhur. Nazım Hikmet, Memleketimden İnsan Manzaraları'nı bir zamanın garibanlarının, umut yolcularının gelip geçtiği tren garlarından başlattıysa; şimdinin insan manzaralarını da evsiz evindeki hikayelerden başlatmak gayet mümkün. Yine de birinin yazmasını beklemeye gerek yok elbette. Evsiz evinin kapısı herkese açık. Orada kalanların hemen hepsi de anlaşılır ve hak verilir hikayelerini anlatmayı bekliyor. Ve dahası sokaktayken, soğuktan ve açlıktan daha fazla can yakan “insan yerine konulmama” halini birbirleriyle ve ziyaretçilerle hasbihal ederek aşmaya çalışıyorlar. Bütün bu hikayeleri toparlayıp anlatmanın zorluğu dışında yalnızca merhamet duygusuna hitap eden bir anlatı kurmak da pek doğru değil. Fakat son ziyaretimizde, birbirine benzeyen birçok hayat hikayesinden birini, evin misyonunu tanımlayıcı bir örnek olması hasebiyle özetlemeye çalışalım. Evin ilk açıldığı zamanlar, iyi işleyebilmesinin en önemli kıstasının eve gelen evsizlerin psikolojik, ekonomik veya hukuki so-

runlarını yoluna koyup, tekrar hayata karışabilmeleri olduğunu dile getirmiştik. İşte evin yeni “mezun” adayı Emre abinin hikayesi de bu minval üzere gelişmiş. Onun derdi daha ziyade bürokrasiyleydi.

Emre abi, İstanbul Üniversitesi Halk Sağlığı Meslek Yüksek Okulu mezunu. İngilizce biliyor ve uzun yıllar da sağlık teknisyeni olarak çalışmış. Çalıştığı süreçte sağlığı bozulmaya başlamış ve felç geçirmiş, buna rağmen işine devam etmiş. Fakat çalıştığı yer

ekonomik küçülmeye gidince işten çıkarılmış. Daha sonra engelli olarak kendi mesleğinde iş bulamamış. Bu sırada ailesini kaybetmiş ve sokaklarda kalmaya başlamış. Fiziki yeterliliği olmadığından sokakta hayatta kalmak için de çok zorlanmış ve sırf güvende olmak için geceleri mezarlıklarda yatmış. %80 engelli rapora binaen Darülâceze'ye başvurmuş. Bir süre sonra kabul almış. Prosedür gereği bir psikoloğun kendisini karakoldan teslim alması gerekmiş. Fakat kendisini karakoldan almaya gelecek psikolog, 12 saat karakolda beklemesine rağmen gelmemiş. Bunun üzerine bir ara cebine koyduğu Şefkat-der kartındaki numaradan derneğe ulaşmış ve evsizler evinde kalmaya başlamış. Emre abi, 7 aydır evsizler evinde kalıyor. En son ziyaretimizde odasında eşyalarını toplamakla meşguldü. Bu süre zarfında tekrar başvurular yapmış ve tekrar Darülâceze'ye kabul almış. Şimdi yine bir telefon bekliyor ama, artık beklemekten sıkılıp vazgeçmeyeceği bir ortamda olduğundan dolayı daha umutlu.

Evsizler İçin Çorba

Ayşe Tükrükçü abla koordinatörlüğünde, gönüllü grupların desteğiyle her akşam evsizlere çorba dağıtımı yapılıyor. Bu etkinlik diğer illerde de gönüllü gruplar çıktıkça yayılıyor.

Evin bütün bu maddi manevi zorluklarına rağmen büyük bir dirayet ve özveriyle, her gün yürütülen bir başka etkinlik daha var. Kendisi de hayatın zorlu

Ayşe Tükrükçü abla koordinatörlüğünde, gönüllü grupların desteğiyle her akşam evsizlere çorba dağıtımı yapılıyor. Bu etkinlik diğer illerde de gönüllü gruplar çıktıkça yayılıyor.

yollarından geçmek zorunda kalan Ayşe Tükrükçü abla koordinatörlüğünde, gönüllü grupların desteğiyle her akşam evsizlere çorba dağıtımı yapılıyor. Bu etkinlik diğer illerde de gönüllü gruplar çıktıkça yayılıyor. Hem de evsizlerin öbekelediği noktalara çorbaları kendileri götürüyorlar. Ayşe abla zaten çorba dağıtımının, başka birçok yardım ağı için vesile olduğundan bahsediyor. Çorbanın yanında ihtiyaca ve imkanlara göre battaniye ve giysi dağıtımı da yapılıyor. Fakat en önemli şeyin sokakta yaşayan insanların güvenip ilişki kurabileceği, onları “insan yerine koyan” birilerinin olduğunu göstermek olduğunu söylüyor Ayşe abla. Onun anlattığı çorba hikayelerinde ailesiyle kopmuş, kayıp statüsündeki insanları aileleriyle buluşturma anıları da önemli yer tutuyor. Çorba dağıtımı vesilesiyle sokakların gerçek Müge Anlı'sı olmuş. Hatta ünü ülke sınırlarını aşmış. Sokaklarda yatan bir Alman kadını bile, Almanya'daki ailesiyle kavuşturmayı başarmışlar. Ayşe abla bunları anlatırken hep kendi hayatıyla özdeşlik kuruyor. Bu zor işi yapmadaki motivasyonu da önemli oranda buradan alıyor. Zamanında, kendi bu durumdayken ona uzanmayan elleri, o başkalarına uzatmaya çalışıyor şimdi...

Özetle bu çorba dağıtım etkinliği, evsizlerle gönüllüleri buluşturması ve büyük hayırlara vesile olması bakımından oldukça kıymetli. Ve hala gönüllü insanların sayısını arttırmak için çağrıları sürüyor. Evsizler evinin ve çorba etkinliğinin yükünü ufaktan da olsa omuzlamak için;

Evin adresi:

Firuzaga Mahallesi, Borazan Sokak No:3
Tophane – Beyoğlu

Telefon numarası:

(535) 733 77 13 – (506) 340 00 95

Hesap numarası:

Ziraat Bankası IBAN TR140001000168369957795001

KOBANİ KUŞATMASIYLA BİRİKEN ÖFKE

Sinan Kızılkaya

“ Görünen o ki, PKK'yi barışa ikna eden devlet kendini barışa ikna edemediği için bir sonraki aşamaya geçmek istemiyor. ”

Kobani'nin IŞİD saldırısına maruz kalması ile Kürt sokağı bir daha hareketlendi. Bunu garip karşılayacak birçok siyasi analist var karşımızda. Coğrafyanın sürekliliğini ve kültürel bütünlüğünü işlerine geldiğinde öne çıkartan bu analistler, yanı başlarında razı olmadıkları bir siyasal temsiliyet belirince, sınır ötesinin burasıyla ilişkisizliğini öne çıkaran bir argümantasyona yönelebiliyorlar. Bu gariplik bir kenarda dursun.

Kobani niçin Kürt sokağını hareketlendiren bir gelişmeye dönüştü? Bunu anlamak için önce Kürt kamuoyunun bu saldırıyı nasıl anlamlandırdığını görmek gerekiyor.

Kobani saldırısı, başlangıcından beri yakından izlenen bir gelişmeydi. Rojava deneyimi, PYD liderliğinde elde edilen statü ile kendini yönetme iddiasının mümkünlüğünü gösteren bir örneğe dönüşmüştü. Suriye kriziyle doğrudan bağlantılı bu süreç, sadece PYD'nin değil etraftaki bütün güç gruplarının ve devletlerin kriz içerisinde yürüttükleri reel-politikçi stratejilerin sonucuydu. Daha önce medeni haklarını kullanma serbestiyeti olmayan yüzbinlerce kürdün yerleşik olduğu bir coğrafyada, PYD'nin Esad ve Muhalifler arasında gözettiği dengeyle geçici fakat teyit edilmemiş, kendiliğinden bir statü kazanıldı.

Bu statü kazanma sürecinin ahlaki-politik eleştirisini yapmaya yönelen epey tutum var etrafta, fakat Suriye krizinde baştan beri fırsatçı davranan devletlerin arkasına yedeklendiklerini göz ardı ediyor bu tutumlar. Ahlaki-politik eleştirilerini PYD'ye karşı işletirken; muhalefeti dışarıdan militarize etmekle başlayarak gayet fırsatçı davranan, reel-politikçi stratejiler işleten devletlerin tutumlarını ahlaki bir politika olarak yutturmaya çalışabiliyorlar. Bu gariplik de bir kenarda dursun.

Kürt kamuoyu bu gariplikleri yakından izledi ve Kobani saldırısı ile barış sürecindeki belirsizlik birbirini besleyen gerilimler üretti. Ayrıca, barışa niyetlendiğini söyleyen devletin bu niyetle uyumsuz tutumları karşısında aldatılıyor olma tedirginliğini hissetti.

Rojava deneyimi şu ya da bu şekilde kazanılmış bir statünün göstereniydi ve aynı zamanda kendini yönetme iddiasının gerçekliğine dönüşmüştü. PYD'nin bölgede iktidarını kurarken Barzani eksenindeki siyasal grupları etkisizleştirmesi ile saf anlamıyla PKK'nin iddialarına uyumlu bir siyasal-toplumsal deneyim alanı oluşmuştu. Deneyim etrafında üretilen romantizme mesafe alsak bile, bu deneyimin hem uluslararası sistemden hem çevre devletlerin onayından kısmen bağımsız geliştiğini görmeliyiz. Tam da bu nedenle Kobani'ye saldırı başladığında, Kürt kamuoyu bunu diz çöktürme ve uluslararası sisteme ve kom-

şu devletlere muhtaç kılma girişimi olarak yorumladı. Öfkenin bir nedeni bu.

Başka bir neden ise Türkiye'nin bu statü kazanma girişimine karşı baştan beri muhalefet ediyor olması. Diplomatik alanda ve Türkiye'nin iç kamuoyuna okunan hükümet mesajlarında sürekli olarak "kayıp edilemezlik" tutumuyla anıldı Rojava deneyimi. PYD'ye karşı önce Arap muhalefetine şimdi İŞİD'in kışkırtıldığı düşünülüyor.

Burada bu düşüncenin doğru olmasından daha önemli olan sokaktaki bu algının hükümet tarafından umursanmaması ve aksine bu algıyı pekiştirecek umursamaz bir söylemin sürekli kullanılması. Doğal olarak, şüphesinin doğrulandığını düşünen Kürt kamuoyu (şunu da hatırlayalım ki, 49 rehinenin serbest bırakılması ve Kobani saldırısı ardarda gerçekleşti-bu iki olgu da hükümetin söylemlerinin etkisiyle neden sonuç ilişkisi içinde yorumlandı), kendi çabasıyla edindiği statünün elinden alınmak istendiğini düşündü.

Öfkenin başka bir nedeni ise barış sürecinin belirsizliği. Zaman zaman ilerleme belirtilerine rağmen süreç çok yavaş işliyor ve şeffaf değil. Verilen sözler, öngörülen aşamalar, nihai statüler açıklanmıyor, bunlar tamamen liderlerin kararlılığına ve gücüne bağımlı kılınmış görünüyor. Kürt kamuoyu bu durumun kendisini çokça endişe verici buluyor ve özellikle PKK tabanı, liderlerinin elini zayıflatmamak için aralıklı olarak devleti zorlayacak bir eylemliliğe kendini mecbur hissediyor. Devlet tarafından bir daha ihanete uğrayabilecek olmanın tedirginliğini üstünden atamıyor. Bu durum karşısında Öcalan'ın kararlılığı bile onun liderliğini risk altına sokabilen bir duruma dönüşüyor. Görünen o ki, PKK'yi barışa ikna eden devlet kendini barışa ikna edemediği için bir sonraki aşamaya geçmek istemiyor. Statü müzakerelerinden öte temel hakları bile pazarlık konusuna dönüştürerek hâkim güç olduğunu göstermek istiyor. Buna karşın, devleti marjinalleştirmeye yönelik sokak eylemliliği kendi gücünü sergileyerek devleti baskı altına almak istiyor.

Buraya kadar andığım durum Kobani'nin kuşatılmasından bağımsız olarak uzun süreli öfke besleyici etkenlerdi. Fakat son bir ay içinde kuşatma ile beraber yerinden edilen Kürt nüfusun sınır geçerek Suriç'tan içeriye akması yeni bir tanıklığı ortaya çıkardı. Kobani'nin gözle görülür mesafedeki yakınlığı nedeniyle kuşatmanın dehşeti her an seyredilebiliyor-

du. Mültecilerin dramı ve kuşatmanın seyri her gün sahadan yeni ve can yakıcı bilgilerin gelmesini sağladı. Bu hikâyeler sadece Kobani sınırındaki kesimle sınırlı kalmadı, sosyal ve politik ağlar üzerinden bütün Kürtlerin gündemine düştü. Alandan gelen hikâyeler temelde iki unsur etrafında birikiyordu: çaresizlik ve direniş. Bir taraftan konvansiyonel ordu silahlarını Musul'dan Kobani'ye kadar getiren büyük bir orduyu bütün dünya güçleri seyretti ve Kürtlerin kendi çabalarıyla kazandıkları statünün ellerinden alınması için savaşa izin verdi. Diğer taraftan konvansiyonel ordu gücüne karşı küçük silahlarla direnen ve küçücük bir kasabayı yirmi günü aşkın şekilde koruyabilen bir direniş hikâyesi buna eşlik etti. Yakınlığına rağmen el uzatılmayan bir kasabanın kuşatılışı ve mültecilerin yerinden edilmesini durduramıyor olmak çaresizliği hissettirirken gerilimi arttırdı. Buna karşın yanı başındaki direnişe katılmama durumu çaresizliğin daha yoğun hissedilmesine neden oldu.

Biriken gerilim ve öfke bir yerde patlayacaktı. Bu bekleniyordu. Hatta Kürt siyasi aktörler de oluşan çaresizliği bir şekilde ya açıklayacaklardı ya da bu çaresizliği aşmaya yönelik bir eylem hattı önereceklerdi. Kobani için eylem çağrısı bu düzlemde gerçekleşti. Doğal olarak, barış sürecini ilerletmeyen ve Rojava'da kazanılan statüyü kırmaya çalıştığı düşünülen devlet tepkilerin odağında yer alacaktı. Fakat sokak hareketliliği bir kere başladıktan sonra kendi başına bir güce dönüşebiliyor

ve daha önce var olan çeşitli gerilim hatları bu hareketliliğin yöneldiği başka odaklar olabiliyor. Kitle kendi gücünün durdurulamazlığını hissettikten sonra siyasi aktörler ve yönlendiriciler tarafından da kontrol edilmesi güçleşen bir ivme kazanabiliyor. Bu arada eylemliliğin yüklenici unsuru olan PKK tabanının da homojen olmadığını ve siyasi kontrole karşı kendi inisiyatifini kullanma imkânı arayan birimler içerdiğini de unutmamalıyız. Hatta savaş kaynaklı göçler, kentsel yoksulluk ve yeni gençlik kültürünün ilginç bileşimlerini göz önünde bulundurmalıyız.

Kürt siyasetini takip edenlerin uzun süredir patlayabileceğini tahmin ettikleri başka bir gerilim hattı, PKK-Hizbullah çatışması ihtimali, biriken öfkenin kontrol edilemez bir sokak hareketliliğine döndüğü anda yeniden gündemimize girdi. 90'lı yılların henüz sonlandırılmamış ve helalleşmeye erdirilememiş bakiyesi, bir iç çatışmanın ateşleyicisi oldu. Kobani eylemlerinin başlangıcına kadar Hüda-Par'ın tüzel ki-

90'lı yılların henüz sonlandırılmamış ve helalleşmeye erdirilememiş bakiyesi, bir iç çatışmanın ateşleyicisi oldu.

şiliğinin uğradığı saldırılar bir şekilde tolere edilebiliyordu, alışılmış bir boyutu bile vardı. Fakat bu eylemlerle beraber kitlenin kontrolsüzlüğü gibi görünen akışlar, öngörülemez can kayıplarına neden oldu. İlk can kayıplarından sonrasıysa, o an için, asla doğrulanamayacak hikâyeler üzerinden tarafların birbirine dair anlattığı vahşet hikâyelerinin yönlendiriciliğiyle geçen bir süreç oldu. Ve bu evre kendi gücünü bulan sokak hareketliliğinin öfke ve hınç saikiyle ilerlediği bir evreydi.

Bize 90'ların PKK-Hizbullah çatışmasını can yakıcı şekilde hatırlatan bu kitle hareketliliği başlamadan önce olup biten bazı şeyleri bugün yeniden hatırlatmak gerekiyor. Benzer bir süreci bir daha yaşamamak, topluma bu ağır faturayı bir daha ödetmek için bugünden itibaren alınması gereken dersler var. Kaldı ki bu çatışmanın Kobani'de yaşanan insani dramın önüne geçmesi, muradının aksine ilerleyen bir eylemlilik hattı oluştuğunu gösteriyor. Sokak hareketliliklerinin kontrolündeki zorluklar, siyasi basiretsizlikler ya da operasyonel bir dış aklın yönlendiriciliği gibi unsurlar üzerinden bu çatışma açıklanabilir fakat hiçbir şekilde kürt toplumunda insanın/canın değersizliğini unutturacak bir açıklamayı tercih etmemeliyiz.

Sonlandırmadığımız nefretler, hesaplaşmadığımız geçmişimiz ve kabullenmediğimiz komşuluklarımız bizim siyasal söylemlerimizi belirliyor. Kendi komşusunun hikâyesi, mağduriyeti ve gerçekliği ile karşılaşmayı, kendi hikâyesini ve mağduriyetini orada sınımayan siyasal söylemler, geçmişten gelen nefreti ve öfkeyi işlevselleştirerek konumunu korumaya çalışıyor. Bir tarafta HDP/DBP, bütün gerçekliği aşarak "içimizdeki işidçiler"i işaret eden söylemleriyle toplumun bir kısmını kendi komşularına düşmanlaştırdı, kendi şemsiyesi dışındaki bütün İslamcılarını bir torbaya doldurdu ve dış saldırgan ile iç düşmanı bir mevzide toplayıp konuşmayı imkânsızlaştırdı. Diğer taraftaysa Hüda-Par, toplumun büyük kesiminde kendisini dışlayan algıyı ve soruları önemsemeyip,

hakkında üretilen algıyla hesaplaşmanın gerektirdiği olgunluğu göstermedi ve siyasi rakibini neredeyse sömürgeci bir güç gibi tanımlayarak kendi toplumuyla arasına giren mesafeyi normalleştirdi. İki partinin tabanlarını da kattığı bu konumlanma hali gerilimi süreklileştirerek yeni riskleri gündelik hayatın içine yerleştirdi. Yukarıda devam eden bir siyasi gerilim, aşağıda-gündelik hayatın içinde her an yeniden hatırlanan bir geçmiş hikâyesini, hıncı ve öfkeyi diri tuttu. Çevre coğrafyada yaşanan herhangi bir gerilimin ve biriken öfkenin bir iç çatışmaya dönüşmesini sağlayan şey, siyasal aktörlerin bu tarihsel gerilimleri bitirme yönünde inisiyatif almamalarıdır. Bu ihtimal bundan sonra da var. Bütün güçsüzlüğüne rağmen arabulucu aktörlerin varlığı bu tür gerilimlerde umudu korumamızı sağlıyor ama siyasi liderlerin bugüne kadar helalleşme için yeterli gayret göstermemiş olmaları, iç çatışma ihtimalini önemsememeleri, eleştiriyi öncelikle içeriye yöneltmemiz gerektiğini gösteriyor.

Kobani'den gelen mülteciler daha önce zorunlu göçle yerinden edilmeye tanık olmuş Kürtlere, geçmişlerini yeniden hatırlattığında ilk başta bütün siyasi aktörler yardım organizasyonlarıyla seferber olmuştu. Fakat Kobani'ye destek amacıyla devleti sıkıştırmaya yönelen eylemlilikler amacından farklı bir işlev görüp iç çatışmayı hatırlatan bir mahiyete bürününce, mülteciler etrafında büyük oranda birleşen Kürt kamuoyu tekrar parçalandı. Devletin kararsızlığına ve pazarlıkla hak tanıma tavrına yönelmesi gereken enerji toplumu tüketen bir işleyişe evrildi. Bu durumun başka krizlerde tekrar etmesi muhtemelken, Kürtlerin Kürtlerle helalleşmesini sağlayacak bir hesaplaşmayı soğukkanlılık ve basiretle başlatmaktan başka çare yok. Siyasi aktörler, buldukları konumun gereği olarak helalleşme için risk almak mecburiyetindedirler. Tabanlarının bir kısmı onları suçlamaya ve yalnızlaştırmaya yönelebilir fakat bu sürecin şahidi toplumun kendisi olacaktır ve helalleşme çabasına karşılık vermeyenin güvenilirliği sarsılacaktır.

"YAŞAM"DAN "ÖLÜM"E ŞANTİYE NOTLARI

Zilan Berna

“
Evet doğrudur,
büyük patronlar
sahada olup biteni
bilmezler; onlar
sadece “bu iş bu
tarihte bitecek”i
bilirler.
”

Bu yazıyı bir inşaat mühendisi olarak çalıştığım şantiyelerdeki gözlemlerimi aktarmak için kaleme aldım. Sadece toplu işçi ölümlerinde gündeme gelen şantiyeler, işçi çalışma koşulları, denetimsizlik, iş güvenliği vs. gibi hayati meseleler bir sonraki toplu işçi ölümüne kadar rafa kaldırılıyor. Oysa hemen hemen her gün çeşitli şantiyelerde “bire” işçi ölüyor. Olaylarda sayı bazlı tepkiler koyduğumuz için her gün yaşanan tekil ölümleri gündemimize bile almıyoruz, şantiyelerin “fitratında” bu var demeye getiriyoruz. “Yaşımı sorma bana. Yaşamadım ki!” yazıyormuş ölümlerin yaşandığı TORUN TOWER’ın şantiyesinde. Tam da olaya buradan başlamak lazım. Ölüm şekillerini sorgulamadan önce “yaşama” şekillerini sorgulayalım, görelim.

İşçiyen çilen kamp bölgesinden başlıyor; ortak kullanılan WC, duş mahallerinde oluşan kuyruklar, yemekhanelerdeki hijyen durumu, koşullardaki şartlar taşeronunun insafına kalmış. Eğer taşeronun “baba adam” ise yaşam koşullarını biraz daha iyileştirebiliyor. Evet “taşeronun” dedim, çünkü müteahhitte gelene kadar arada birkaç tane “patroncuk” var. İnşaatın her kaleminde bir taşeron giriyor devreye. Biraz daha açmaya çalışayım; bir tuğla duvarı ayrı bir firmaya, bir mermeri ayrı bir firmaya, bir kapıyı ayrı bir firmaya veriyorsun. Yani, sayısız firma girmiş oluyor işin içine. “Neden müteahhit adam kendi işini yapmıyor da araya sınırsız patroncuk giriyor” değil mi? Suyu sabuna dokunmadan daha az risk alıp bir alt firmaya devretmek her zaman kârlı iş. Taşeron sistemine girersem işin içinden çıkamam sanırım. Emegi sömüren en baş

“Yaşımı sorma bana.
Yaşamadım ki!” ya-
zıyormuş ölümlerin
yaşandığı TORUN
TOWER’ın şantiyesinde.

Tam da olaya buradan başlamak
lazım. Ölüm şekillerini sorgula-
madan önce “yaşama” şekillerini
sorgulayalım.

yaratıklardan biridir bu sistem; işçiyi robot gören, bütün haklarını elinden alan, iş kalitesini ve işçi ücretlerini düşüren, işçinin yasal haklarını elinden alıp köle haline getiren bir sistemdir. Özetle, müteahhit işi 10 liraya alıyor, taşeron firmaya 9 liraya veriyor, taşeron firma başka bir firmaya 8’e veriyor ve -abartısız- bu zincir böyle uzayıp gidiyor. Arada birçok adam sırf güçlü bağlantıları var diye suya sabun dokunmadan, sahalara inmeden azımsanmayacak kadar çok paralar kazanıyor. Sahada çalışan işçiye gelene kadar bu para öyle kırılıyor ki, bedenen çalışan emekçiler resmen karın tokluğuna çalışmış oluyor. Ayrıca aradaki taşeronlardan biri parayı vermeden giderse işçi kimseden hak talep edemiyor, hiçbir yasal güvencesi yok. Müteahhide zaten yaklaşmıyor bile para talebiyle.

İşçi ölümlerinde TV’ye çıkan patronlar çalışma koşullarını, uzayıp giden çalışma saatlerini bilmediklerini söylediklerinde yalan söylemiyorlar.

Evet doğrudur, büyük patronlar sahada olup biteni bilmezler; onlar sadece “bu iş bu tarihte bitecek”i bilirler. Uzayıp giden çalışma saatlerini ve çalışma koşullarını bilmezler, çünkü bütün işler taşere edilmiştir.

Koşulardan çalışma sahasına gelem. Tabii ki, sahaya çıkmadan evvel bir iş güvenlik eğitimine tabi tutulman gerekir “yasalar gereği”. Burada da iş güvenlikçinin çilesi başlar. Elbet gönül ister ki, tek tek ve tane tane güvenlik tedbirleri anlatılsın ancak iş beklemez; orada tutulan her işçi zaman ve para kaybı demektir. En hızlından eğitim aldıklarına dair evrakları işçilere imzalatmak gerekir. “İş güvenlikçi işini yapsın. Onu ne ilgilendirir işin yavaşlaması!” değil mi? Onu da bilmeyenler için şöyle anlatayım: Mesela, ben saha mühendisiyim ve iş güvenliği uzmanı değilim ama sırf iş yavaşlamasın diye iş güvenliği uz-

manımız olmadığında eğitimi ben bile veriyorum. Nasıl mı? İki tane evrak var:

1. İş güvenliği testine tabii oluyor işçiler -hepsinin cevabının d olduğunu söylüyorum-

2. İş güvenlik sözleşmesini imzalıyor işçiler -(hiçbir sayfayı okumadan) hepsinin altına okudum, anladım, kabul ediyorum diye imza attırıyorum, sonra da baretsiz ve iş ayakka-bısız çalışmayın diye uyarıp yolluyorum.-

Böylece iş güvenliği eğitimi tamamlanıyor. İş güvenlik uzmanı farklı bir şey mi yapıyor? Hayır, o da aynı eğitimi veriyor. Buradan okuduğumuzda iş güvenlik uzmanı mı işini iyi yapmıyor? Hayır, gayet özverili davranmak istiyor ancak proje müdürü “Beş dakikayı geçmesin, adamları bekletme” diye müdahale edebiliyor.

“Proje müdürünü dinlemeyip eğitimi gereklerine göre versin” mi diyorsunuz? O zaman da şöyle bir

İş beklemez; orada tutulan her işçi zaman ve para kaybı demektir. En hızlından eğitim aldıklarına dair evrakları işçilere imzalatmak gerekir.

Şantiye sahasına inildiğinde çalışan işçinin bir insan olduğu unutuluyor ve robotmuş gibi imalat yapılması isteniyor. 2-3 ay aralıksız çalışma günleri, uzayıp giden mesai saatleri...

gerçek var; iş güvenliği uzmanı parasını müteahhitten alıyor. Sıkıysa patronunun işini yavaşlat, sıkıysa ceza yaz. Böyle kısır bir döngü. İşte bu koşullarda iş güvenliği önlemleri nasıl alınır, nasıl 'caydırıcı olsun' diye güvenliği ihlal edenlere ceza yazılabilir ki? İş güvenlik uzmanları müteahhidin "işçisi" olmaya devam ettikçe şantiyelerde iş güvenliği göz boyamanın dışına çıkmıyor. Mevcut sistemde iş güvenliği sadece evraklarla sağlanıyor. "Ben tebliğleri, yazıları, uyarıları asayım, prosedür gereği üzerime düşenleri yapayım", bir nevi "kendimi kurtarayım"dan öteye gidemiyor.

Ne anladım bu işten? İş güvenliği, işçi güvenliği sağlanmayacaksa iş güvenlikçileri niye var? Neden kendini kurtarma derdine düşüyor ki? Aslında buradan da yeni bir yan sektör doğuyor: "iş güvenliği" sağlanıyormuş gibi yapıлып yeni yeni pazarlar açılıyor ki, öyle küçümsenecek rakamlar da değil hani. Şu anda inşaat sektöründe sigortasız işçi çalıştırmama kuralı ciddi anlamda eksiksiz işliyor. Bu konuda ciddi önlemler alınmış durumda. Öte yandan diğer büyük sorun da işçilerin kendi canını önemsememesi. Hep "bana bir şey olmaz, yıllardır bu işi yapıyorum" sözüyle karşılaşıyoruz. Büyük firmalar ekipman (baret, paraşüt tipi emniyet kemeri, çelik burunlu iş ayakkabısı vs.) konusunda ciddi anlamda masraftan kaçınmıyor. (Büyük masraf gerektiren önlemler hariç!) Çünkü ekipman meselesi de sigorta gibi oturmuş kurallardandır. Gel gör ki; bu küçük ama hayati önem taşıyan ayrıntıları işçiyeye kabullendiremiyorsun. Kendi hayatları için son derece önemli ekipmanları kullandırmada ciddi anlamda sıkıntılar yaşanıyor. Mesela benim şantiyemde şebeke kurulmuştu. İSG uzmanı sahaya indiğinde gözlemci işçi tüm arkadaşlarını haberdar ediyor ve baretler takılıyor. İSG uzmanı sahadan çıkınca baretler tekrar çıkıyor. Yani ekipmanları cezadan kurtulma aracı olarak görüyorlar, kendi canlarını kurtaracak önlem olarak değil.

Diyelim ki, iş güvenliğini de hallettik ve sahaya in-

dik; çalışma vakti. Asıl kıyamet burada kopuyor. Uzayıp giden çalışma saatleri, üstlerden bitmek bilmeyen iş talebi. (Eğer şantiyeciyse, teknik personel olsan da durum değişmiyor ve uzayıp giden, insani olmayan iş saatlerine maruz kalıyorsun.) Şantiye sahasına inildiğinde çalışan işçinin bir insan olduğu unutuluyor ve robotmuş gibi imalat

Henüz ölmediysen "köle"sin şantiyelerde. Sürekli imalat yapıp iş çıkarmaya mahkûm bir "köle". Tek tek öldüysen yine sorun yoktur.

yapılması isteniyor. 2-3 ay aralıksız çalışma günleri, uzayıp giden mesai saatleri... Benim şantiyemde 19 yaşında bir işçi kaybetmemizin sebebi geç saate kadar mesaili çalışıp ertesi gün erkenden işbaşı yapması sonucu yorgunluk ve dalgınlıkla gelen dikkatsizlikle shaft boşluğuna -hem de hiç düşünmeyecek bir yerde- düşme sonucu gelen ölümdü.

Sürekli çılğınlar gibi yapılan konutlar, kurumlar, rezidanslar, AVM'ler... Ve bunların bir an önce bitmesini isteyen patronlar, ev sahipleri, resmi yetkililer... Sen, ben, o... Bir parça hepimizin suçu var. Nasıl mı? En basitinden evimizin önünde küçük bir kazı çalışması olduğunda bir an önce bitse de kurtulsak diyoruz, tahammül dahi edemiyoruz o seslere. Demek yetkili olsak, o işçilerin insan olduğunu unutup aynı uygulamalara biz de gideceğiz.

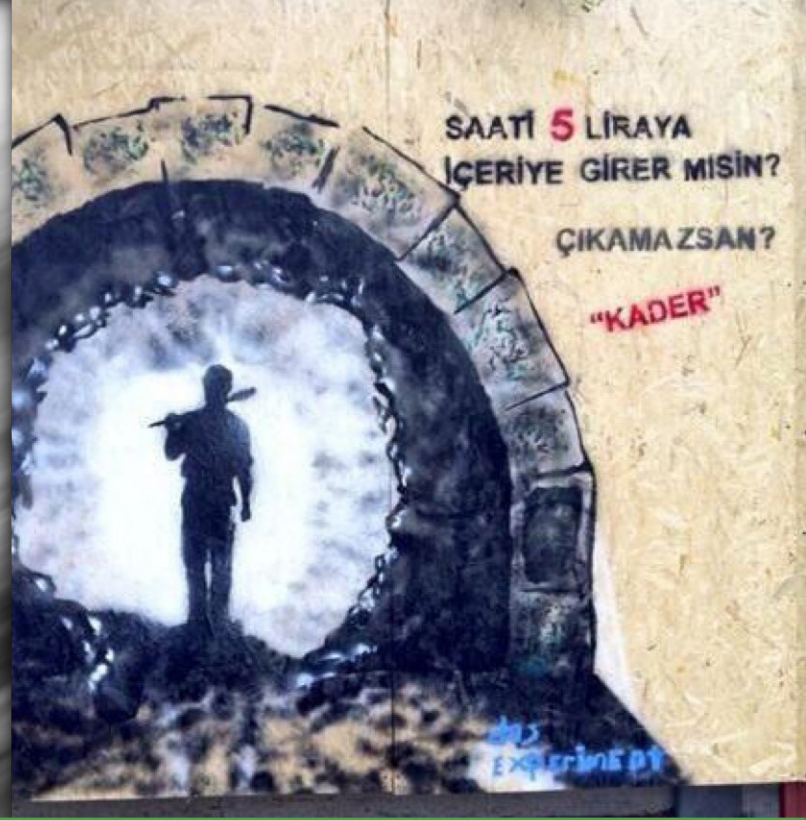
Henüz ölmediysen "köle"sin şantiyelerde. Sürekli imalat yapıp iş çıkarmaya mahkûm bir "köle". Tek tek öldüysen yine sorun yoktur. Hayatın koşuşturmasında farkına bile varılmaz. Tazminatını almanda da sıkıntı yoktur, acılı ailen alır tazminatı ve kendi acılarıyla yaşamaya devam eder. Taşerondan ve şantiye yöneticilerinden birkaç kişi de para cezasıyla yırtar. Kimseye pek bir şey dokunmaz yani. Ya sayıca biraz fazlaysa ölümler? O zaman raflardan iner dillere pelesenk olmuş işçi çalışma koşulları, denetimsizlik, iş güvenliği vs. gibi konular. Yasal olarak bir iki değişikliğe gidilir. Ama şantiyelerde durmak yok; taşeron zincirleriyle imalata devam!

Bir de "Yapı Denetim" faciası var, fakat onu konuşmanın zamanı şimdi değil. Depremler olsun, binlerce insan ölsün, o zaman gündemimize alırız. Müteahhitten parayı alıp da müteahhidini "objektif" denetleyen kontrolleri...

MADENCİLİK KADER OLAMAZ

Ali Altıntaş

“
Bir senede ortalama 1200 işçinin iş cinayetlerinde öldüğü, yani dört Soma'nın yaşandığı bir ülkede neoliberalizmin mızrağının artık çuvala sığmadığına dair kritik bir göstergedi Soma.
”

“Özelleştirmedeki sarkma işi, açıkçası canımı sıktı.”¹

16 Temmuz günü, DİSK'e bağlı bir grup Soma'lı madenci meclis önünde basın açıklaması yaparak meclis grup başkanlıklarına taleplerini ileteceklerdi. Gündemin ışık hızıyla değiştiği ve değiştirildiği bir memlekette bu hamleyle Soma gündeminin tekrar kamuoyunda aksiseda bulması zordu. Nitekim bütün Türkiye, vahşi kapitalist maden çıkarım tarzının bir sonucu olan Soma'yı ana akım medyanın vicdanların boğazına duracak kılıçlardan arındırarak verdiği haberlerle kavrayacak ve 10 günlük reyting yasına sokulacaktı. Hükümet ölenlerin ailelerine gereken yardımı yapacağını açıklamıştı, halkı gerçekleştiren bir kaza olduğuna, bu ilk aşama başarısız olursa sorumluluğun şirketin işbilmezliğinde olduğuna ikna etmeye çalışıyordu. Bu arada biricik anamuhalefet kısa vadede meselenin üzerine çullanmış, hükümet yetkililerinin kimi arsızlıklarını yüzlerine vurmuş, bir süre sonra Cumhurbaşkanlığı seçimleri, bayrak ve İŞİD meseleleriyle gündemi yakalamanın yolunu tutmuştu. Yani 10-15 günlük sürede ciddi bir sinir harbi yaşanmış ve kapitalist kalkınma modeline temelden bir itirazları olmayan taraflar, sahnede birbirlerini silkeledikten ve biraz cebelleştikten sonra her zamanki mevzilerine geri dönmüşlerdi. Bu süreçte hükümetin, icra ettiği ekonomi-politiğin maden ve inşaat sektörlerinde sistematik yıkımlara neden olduğunu seçmen tabanı nezdinde perdelemede -maalesef- önemli ölçüde başarılı olduğunu da vurgulamak gerekiyor.

O gün gazeteciler meclisin önünde işçilerin gelişini bekler ve kotaracakları haberi düşünürken, bir yandan da Soma'da olanların teknik kısmıyla ilgili tartışmalara tutuşmuşlardı. Daha sonra işçi grubu

sloganlarla meclis kapısının önüne yaklaştı, flaşlar patladı, kameralar ve mikrofonlar basın açıklamasını okuyan sendika yetkililerine ve işçilere yöneldi. Gazeteciler akşamki anahaber bültenlerinde eni sonu iki dakika yer bulabilecek bir haber için notlarını aldılar. Daha sonra işçilerden bir grup gelenlerin temsilcisi olarak meclise alındı ve geri kalanlar arkadaşlarının nispeten hayırlı haberlerle çıkmasını beklemeye başladılar. Fırsattan istifade meclis önündeki çimler üzerine bağdaş kurarak bekleyen işçi abilerle, kardeşlerle

“
Hükümet, icra ettiği ekonomi-politiğin maden ve inşaat sektörlerinde sistematik yıkımlara neden olduğunu seçmen tabanı nezdinde perdelemede önemli ölçüde başarılı oldu.
”

samimi bir muhabbete daldık. Taleplerinin, şikayetlerinin yanında Soma faciasında ferdi açıdan yaşadıkları üzerine de konuşmuş olduk. 13 Mayıs'tan itibaren Soma'nın hal-i pürmelalini yansıtan birçok elem verici tanıklığın medyaya yansımalarını bilmekle beraber konuştuğum işçilere verdiğim sözün bir gereği olarak o günkü muhabbetten, dertleşmeden hafızamda kalanları işçilerin isimlerini belirtmeden, kısaca paylaşmak istiyorum.

Bir işçi uzun uzun Soma'da madenlerin kapatıldığını, hükümetin madenler açılmasa da en az 7-8

ay maaşlarının ödeneceğini taahhüt ettiğini, Haziran ayının maaşını ancak topluca eylem yaparak alabildiklerini, Temmuz ayı maaşı için ise yollara düşüp meclise geldiklerini anlattı. Bunları anlatırken gözünü yere koyduğum cep telefonuma takıldı ve tedirginlikle “bunları kaydetmiyorsun değil mi” diye sordu. Kaydetmediğimi ifade edince rahatladı ve güldük. Hükümet tarafından ölenlerin ailelerine yardımlar yapılarak kamuoyunda Soma’daki meselenin halledileceği algısı oluşturulmasına karşı çıkıyorlardı, sadece kendileri için değil Soma’daki ve ülkenin diğer madenlerindeki işçilerin sesini duyurmak için geldiklerini ifade ediyorlardı. Gerekli iş güvenliği önlemlerinin bir an önce alınarak Soma’daki madenlerin açılmasını talep ediyorlardı çünkü tarımdan koparılıp işçileştirilen Soma yerlisinin kader ortağıydılar ve hükümetin maaş güvencesine –iki aylık tecrübelerinin de etkisiyle– güvenmiyorlardı.

Başka bir işçi, uzun süredir madende çalışmayacak durumda olduğuna ve yer üstünde çalışması gerektiğine dair sağlık raporu olduğu halde madene inmesi için ısrar edildiğini ve inmezse işten çıkarılmakla tehdit edildiğini söyledi.² Ayrıca abisinin göçükten son anda kurtulanlar arasında olduğunu ve yaralandığını belirtti ve kavi bir inançla ekledi; ‘Bizde işletme maliyetlerinin indirilmesini hep işçi ödüyor ama bu dünyada hesaplaşılmazsa bunun ahireti de var’.³ Laf arasında devletin özelleştirmeye madenleri satın alan ve maksimum kâr düşüncesiyle hareket eden şirketlerden daha ihmalkar olamayacağını öne sürerek yeniden kamulaştırmanın elzem olduğundan bahsettiler. Türkiye Kömür İşletmeleri’nin tonunu 130-140 dolara çıkardığı kömürün tonunu 23.8 dolara çıkarma hedefi koyan Soma Holding’in hangi iş güvenliği maliyetini düşürerek bu rakama ulaştığı büyük bir facia yaşanmasına rağmen halen merak konusudur ve medya Soma faciası için açılan davalara yeter-

“Bizde işletme maliyetlerinin indirilmesini hep işçi ödüyor ama bu dünyada hesaplaşılmazsa bunun ahireti de var”

li rağbeti göstermezse kamuoyunun bilgileneceği de pek mümkün olmayacaktır.

Söze giren genç bir işçi, yeterli denetlemelemin hiçbir zaman gerçekleşmediğini, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı müfettişlerinin madenleri denetlemek bir yana Soma ilçesi merkezinde kağıt üzerinde ‘iş’lerini hallederek, günlerini gün ederek geri döndüklerini ve bu gerçeğin bütün maden işçilerince bilindiğini anlattı. Buna rağmen yaşanan vakianın siyasi sorumluluğunu üstlendiğine dair hükümetten beklenen sembolik adım bir türlü gelmedi, hiçbir bakan istifa etmedi. Hatta kimileri faciadan sonra yalnızca işini yapan Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı’ndan bir kahraman çıkarmak için epey uğraştılar.

İşçilerce anlatılanların hepsi alt alta konulduğunda, hükümetin sermayenin fincancı katrılarını ürkütmemek ve düşük işletme maliyetleri adına yaptıkları ‘çeşitli’ kesintileri görmezden gelmek için elinden geleni yaptığını gösterir bir tablo oluşturuyor. Hükümet açısından Soma’daki sorun bu kez işçi zayıflığının niceliksel açıdan ‘ihmal edilebilir ve görmezden gelenebilir’ sınırları bir seferde epey aşması olarak ortaya çıkıyor. Bir senede ortalama 1200 işçinin iş cinayetlerinde öldüğü, yani dört Soma’nın yaşandığı bir ülkede neoliberalizmin mızrağının artık çuvala sığmadığına dair kritik bir göstergedir Soma. Görmeyi bilen gözler için büyük ibretler ve cari iktisadi düzenin çürümüşlüğüne dair karinelere barındırıyor. Asıl dramatik olan ise, ülke gündemin yoğun akıntısına kapılmamız nedeniyle medyadaki bir kaç duyarlı gazetecinin çalışmaları dışında Soma’yla ve açılacak davalarla ilgili gelişmelerin gün geçtikçe haber değeri bile taşımayacak, halk vicdanı tarafından sıhhatli bir takibinin yapılamayacak olmasıdır.

“Türkiye yasta” mıydı?

[1]Taner Yıldız’ın Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı’nın Yatağan özelleştirilmesi sürecinin gecikmesi üzerine kullandığı ifade.

[2] Somada tarımla geçinen köylere ‘kız bile verilmediğinden’ bahseden bir gözlem; <http://bianet.org/biamag/toplum/157534-soma-da-yeniden-tarim-mumkun-mu>

[3] Konuyla ilgili 10 Temmuz tarihli bir haber; http://www.radikal.com.tr/turkiye/somada_iscisine_simdi_de_pnomokonyoz_kabusu-1201076

BİR HÂL OLARAK HALKÇILIK

Suat Yalçın

Benim inandığım Peygamberin başında ışıklı haleler yoktu, ayakları toprağa basıyordu ve Medine'ye dışarıdan gelen bir kişi onu kılık kıyafetine baktığında diğerlerinden ayıramıyordu. Hanginiz Muhammed diye soruyordu, yani Hz. Peygamber, ümmeti ile sahabe ile aynı hizada yaşıyordu.

“Sendikalar üye yazmak için işçiye, köylü kökenli işçiye Marks’ı anlattı. Bunları yapacağına Hz. Muhammed’in iki birden, üç ikiden ve dört üçten iyidir sözünü söylese, inanacak ve gelip üye olacak adam... Kimsenin aklına gelmiyor.” Ömer Lütfü Akad Halkçılık deyince özellikle bizim kuşak ve öncesinin aklına genellikle CHP’nin altı oku ve onun içindeki Halkçılık ilkesi gelir. Kısaca tanımı şudur: “Halkçılık yönetimin halklaşmasıdır.” Böyle büyük bir ironi olabilir mi, halktan uzaklaşan bir halkçılık, halka rağmen halkçılık yapılabilir mi?

İki sene kadar önce Via Campesina’nın Avrupa ayağının Avusturya’da organize ettiği “Gıda Egemenliği” konulu bir haftalık bir çalışmaya gitmiştim. Avrupa’nın her yerinden katılım olduğu gibi, dünyanın da değişik yerlerinden katılım gerçekleşmişti. Çalıştayın amacı, dünyanın değişik yerlerinde çok uluslu şirketlerin dünyaya dayattığı gıda güvenliği konusunu tersine çevirip üretimin ve tüketimin daha yerelde yapılmasına yönelik adımlar atmaktı. Hem karbon salınımını azaltmak için çalışmalar yapmak hem de küçük çiftçiyi büyük şirketlere karşı korumak ve bu arada kendi yerel tohum ağını kurmak geliştirmek gibi hedefleri vardı. Bir hafta boyunca “nasıl mücadele edilebilir”in arayışında olunan bir toplantıydı. İnsanlar hiçbir şeyi çöp haline getirmemeye çalışıyorlardı. Kesinlikle en ufak bir israf yoktu ve müthiş bir işbirliği halinde çalışıyorlardı. Orada-

ki insanları çok sevmiştim ama öte yandan kendimi çok yabancı hissetmiştim. Oradaki insanlara ben hiç benzemiyordum. Aslında çeper ülkelerden gelen insanlar da pek benzemiyorlardı ama onlar benzemeye gayret gösteriyorlardı. Bu duyguyu ben Gezi Parkı protestolarında da hissettim. Oradaki gençlerin çoğunu sevmiştim ama o insanlar bana benzemiyorlardı. Muhtemelen televizyonlardan o çocukları izleyen halkın büyük bir çoğunluğu da daha şiddetli bir biçimde bunu hissetmişlerdir. Ama orada gördüğüm gençler, Avusturya’da gördüğüm insanlara benziyorlardı.

Bir zamandır Platform olarak biz halkçı mıyız, işçici miyiz, gibi bir sürü tartışma yürütüyoruz. Bizim için önemli olan işçi ve emek meseleleriyle ilgilenelim, diğerlerine mümkün olduğunca girmeyelim gibi şeyler konuşuyoruz. Önemli bir kısmımızın “halkçı” olmak gibi bir iyi niyeti ve beyanı var.

İyi de “ben halkçıyım” demekle halkçı olunmuyor ki, mesela herkes şöyle bir düşünsün etrafınızda nasıl bir arkadaş örgünüz var? Mesela anne, baba akrabalarınızın ekonomik ve sosyal sınıfı nedir? Halk deyince aklınıza ne geliyor ve hakikaten o halkla ilişki kurabileceğinize inanıyor musunuz?

Ya da anne, babalarınızla veya akrabalarınızla ilişkiniz nasıl? Normal bir iletişim içinde misiniz, yoksa çatışma halinde misiniz? Bunları sormamın amacı şu, bizim en yakın akrabalarımız da o halk dediğimiz

Halk deyince aklınıza ne geliyor ve hakikaten o halkla ilişki kurabileceğinize inanıyor musunuz?

kalabalıkların içinde ve biz eğer onlarla sağlıklı bir ilişki kuramıyorsak ve onları kendi söylediklerimize inandırmaktan vazgeçtim ama en azından kendimizi dinletemiyorsak, halkla nasıl iletişim kuracağız?

Yaşım 52. Kendimi bildim bileli siyaset, hak hukuk vs. bir sürü işle ilgilendim, hep okuyup öğrenmeye çalıştım, hep şüphe ettim ve hala şüphelenmeye devam ediyorum. Galiba o yüzden herhangi bir evin içinde kendime ait bir alan kuramadım.

Hâlbuki 17-18 yaşımıdayken düşünüyordum ki ben her şeyi öğrenmişim, biliyordum, ama babam hiçbir şey bilmiyordu. Ben devamlı ona parmak sallayarak öğretmeye çalışıyordum ama o beni hiç dinlemiyordu ve bütün tartışmalarımız kavgayla bitiyordu. Sonra aradan yıllar geçti ve bugünlerde artık babama o günlere göre çok daha aykırı, çok daha kabul edemeyeceği şeyler söylememe rağmen artık hiç kavga etmiyoruz. Şimdi evladım bana parmak sallıyor ve ben biliyorum ki şu anda o benden daha bilgili ve akıllı ama bana o öğreten tavrından dolayı çatışıyoruz. Peki, babamla niye kavga etmiyorum? Çünkü babamla arama koyduğum seviye farkından ve ben çok biliyorum halinden onunla aynı düzleme geldim. Yani insanlaşmaya başladım, yani ona dokunmaya başladım, yani derdine derman olamazsam bile en azından onu dinlemeye başladım. İşte o günden beri iletişim kuruyoruz. Artık çok sert sözler söylesem bile belki gönlü kırılır ama benimle konuşmaktan vazgeçmez. Lesley Hazelton Hz. Peygamber'in Cebrail Aleyhisselam'dan aldığı risalet sonrası evine giderken ve sonrasındaki ruh halini ve şüphe halini o kadar güzel anlatmış ki ben onu dinleyince dedim ki işte benim anlamadığım ama hissetmiş olduğum şey bu. Evet, benim inandığım dinin Peygamberi bir "İnsan" yani Adem.

Kuran'ın ifadesiyle "yemek yiyen, oturan kalan, çarşı pazar dolaşan" bir insan, istese kendisine saraylar, kaşhaneler yapabilecek, kendisine düşmanlık eden herkesi öldürebilecek kudrette ve kuvvette bir kişi olmasına rağmen, amcasının ciğerini parçalayanı bile affedebilen bir insan. İşte, o yüzden Arabistan'ın küçük bir parçasından çıkan bir söz, bir ışık, hiç bir devlet, muktedir koruması olmadan bütün dünyayı sardı. Benim inandığım Peygamberin başında ışıklı haleler yoktu, ayakları toprağa basıyordu ve Medine'ye dışarıdan gelen bir kişi onu kılık kıyafetine baktığında diğerlerinden ayıramıyordu. Hanginiz Muhammed diye soruyordu, yani Hz. Peygamber, ümmeti ile sahabe ile aynı hizada yaşıyordu.

Şimdi, halkçılık veya işçilik yapan arkadaşlara bir soru sorarak devam edeyim, bir dönem platforma değişik yerlerden gelen işçi, esnaf arkadaşlar vardı, şu anda neredeler ve ne iş yaparlar bilmeniz

var mı? Şahsen ben bilmiyorum ama içimizden bir iki arkadaşın arada bir aradığından haberim var. Mesela Taksim çalışanlarının çocuklarına verilen ders meselesi ne oldu, bu konu ile ne kadar ilgileniyoruz. Bana göre platformun Taksim direnişi sırasında işçilerle ve aileleriyle birlikte yaptığı kermesler gerçekten çok güzel ve hakiki bir işti ve tam da işçilere dokunan, yan yana duran bir işti.

Belki daha önce de anlatmışımdır. 70'lerde kavga ettiğim bir solcu arkadaşım var. Şu anda fikirlerine en değer verdiğim dostlarımdan biri, onun anlattığı bir şeyi paylaşmak istiyorum. "12 Eylül'den sonra polis tarafından aranıyorum, bir gün polis mahalleye baskın yaptı, komşumuz bir teyze vardı, bir de baktım ki eliyle bizim evi polisler tarif ediyor. Bu teyzenin ben çok hatırını sayardım ve severdim, çok zoruma gitti. Sonra gittik yargılandık, bir müddet yatıp çıktuktan sonra ilk işim teyzeye gitmek oldu. Kapısını çaldım açtı, dedim ki teyze bak seninle kaç yıllık komşuyuz, ben seni çok severim ve kaldı ki biz hep sizin için mücadele ettik, sen niye beni polise ispiyonluyorsun anlayamadım. Teyzenin cevabı şu oldu: 'Oğlum benim için mücadele ederken bana sordun mu?'"

Şimdi bu hikayeye bakınca bir çok kişi diyebilir ki, teyze de ne insafsız bir kadıymış ama bana göre teyze sonuna kadar haklı. Niye? Çünkü halka rağmen halkçılık yapamazsın. Halk yapısı itibarı ile devamlı devlete bakan ve iktidarın söylediğini önceleyen bir organizmadır. İktidar denilen, güç denilen mekanizmanın dışında bir ilişki kuracaksın ancak o insanlarla aynı seviyede duracaksın, aynı kaptan yemek yiyecek, dertleriyle dertleneceksin. Beraber kahveye gidecek, evde günlerine katılacak, beraber Cuma namazına gideceksin ve en önemlisi konuşmayı dinleyeceksin ki seninle aynı hizaya geldiğini ve senin kendisine buyurmadığını gören insanlar seninle iletişim kurabilirler. Bu da bugünden yarına olabilecek bir şey değil ve bunun için sosyalistler bu ülkede gençlik hareketi olmaktan öteye gidemiyorlar. Çok aceleciler hemen iktidara gelip her şeyi değiştirebileceklerini zannediyorlar. Hâlbuki en azından modern sosyalist tarihi okusalar bile göreceklerdir ki Latin Amerika gibi çok münbit bir ortamda dahi yapılan devrimler tekrar eski haline dönmüştür, Venezuela ise aslında Bolivarçılık üzerinden kendi kökleriyle yeşerdiği için tutunur, Zapatistaların tarihi kökleri, ödedikleri büyük bedeller vardır. Bugün Küba rejimi dahi sallanmaktadır ve ayakta duruyorsa o halkın rejimi içselleştirmesi sayesinde duruyordur. Türkiye'ye bakın, Kürt hareketi şiddet sarmalından halkın yanına transfer olunca taban tuttu. Yani kolay mı buradan bakıp Gülen Cemaatini, Nur cemaatlerini, Milli görüşü, Milliyetçileri eleştirmek, yıllardır iğne ile kuyu kazıyorlar ve öyle ya da

böyle bedel ödüyorlar. Bu verdiğim örnekleri vermemin sebebi bu hareketlerin sözlerinden ziyade emeklerine duyduğum saygıdandır. Bütün bunları yapabilmenin yolu öncelikle halk dediğimiz kimse, onunla aynı hizaya gelebilmekte, yani insan olabilmekte.

İş yerimde beraber çalıştığım arkadaşlarım var, işçi veya memur kadrosundalar. Bedenleriyle çalışan insanlar, yani fiili olarak işçiler, zaman zaman bu arkadaşlarla sohbet ediyorum. Çoğunluğu Orta Anadolu Sünni Türkmen, beş vakit namazında niyazında arkadaşlar. Sohbet esnasında ne zamanki ben ders verir gibi konuşuyorum, oda bir anda boşalıyor. Fakat ne zaman ben konuşmaktan ziyade onları dinlemeye çalışıyorsam ilgi artıyor. Mesela günlük dertleriyle ilgili yaptığımız sohbetlerden sonra biraz vites arttırıp siyasi muhabbetlere girince ve onları da dinleyince aslında senden çok da farklı düşünmediklerini görüyorsun. Aşağı yukarı aynı şeyi düşünüyorsun ama bunu iyi ifade edemezsen, bir de üstüne adama öğretmeye kalkarsan çaktırmıyor ama senden nefret ediyor. Şöyle bir örnek vereyim, bir arkadaş var, Süleymancı teşkilatta yetişme, arkadaşları dini konuları bu arkadaşta soruyorlar, zaman zaman beraber kıldıkları namazları bu arkadaş kıldırıyor. Kendisiyle öteden beri sohbet ederiz, düne kadar küfür ettiği Kürt hareketini şu anda anlamaya çalışıyor. Hatta bu seçim döneminde Sırrı'yı bir televizyon programında görmüş, daha önce küfür edeceği kişiyi ciddiye alıp oturup seyretmiş ve bana telefon etti, "sen seyrediyor musun, adam ne kadar haklı konuşuyor" diye. Peki, biz bu sohbetleri yapmasaydık ne olacaktı? Muhtemelen böyle bir programı seyretmeden lanet okuyup geçcekti.

Benim bahsettiğim şey aslında böyle bir proje falan değil, bir halden bahsediyorum. Bu planlanacak, motamot uygulanacak bir şey değil. Zaten yaşım ilerledikçe benim okuduğum şeylerden, yaşadıklarım ve bildiklerimden hareketle görüyorum ki, siz ne kadar planlarsanız planlayın hayat kendi bildiğini dayatıyor ve sonunda başka bir sonuç ortaya çıkıyor yani hep Allah'ın hesabı oluyor. Çünkü insan doğal olana, Allah'ın yarattığına müdahale ediyor. Evet, Allah yaratır ve onun içindir ki yaratılan hiçbir tohum bir diğerine tıpatıp aynen benzemez, muhakkak bir farklılık olur. Tıpkı retinamız gibi, tıpkı parmak izimiz gibi, mesela insan da çift olan hiçbir uzuv simetrik değildir, muhakkak biri diğerinden farklıdır. Fakat insan gidip müdahale ediyor, nasıl mı? Ya tohumla oynar, ya da tohumun genetiği ile oynar ve herkesi kendine mecbur eder. Oysa Allah bütün yarattığını bizim önümüze sermişti, biz onu sadece kullanabiliydik ama tapusunu almaya çalışıyoruz. Ya da mesela ağaçlardan çelik alır, beğendiği bir cinsi çoğaltır, bu cins çoğalınca haliyle diğer türler yok olurlar, sonunda tek tip canlıya doğru

Son derece disiplinli bir şekilde çalışırken doğal olana dokunmayacağız, insanın halini bozmayacağız ve herkes konuşurken dinlemeyi ve birlikte hareket etmeyi başaracağız, işte o zaman bir yandan insanlaşırken, bir yandan da halk ile beraber olabiliriz.

gidersin.

Bunu insana sosyolojik olarak da uygulamaya kalkarsan orada da Faşizmi ve ulus devleti icat edersin. Çünkü hükmetmeye çalışan yani rububiyet iddiasında olan insan planlar, tıpkı Firavun gibi, Nemrut gibi, Haman gibi vs. Oysa Allah yaratır ve senin önüne serer. Sana sadece onu kendi yararına, mümkün olduğu kadar diğerine de zarar vermeden kullanmak kalır. O yüzden hayatın akışı içinde "planlamadan" mühendislik yapmaya kalkmadan hedef kitlen kimse onunla aynı düzlemde ve yan yana hareket etmeyi başarırısan o zaman işte halk dediğimiz neyse ona ulaşmaya başlarsın, çünkü insan olmaya başlamışsındır. Ha bu şu demek değil, ben yeryüzü cenneti gibi bir şey tasavvur etmiyorum. Söylediğim şey emr bil maruf, nehy anil münker üzere olmak, iyiliği emretmek, kötülükten men etmeye çalışmak. Bu ne kadar başarılı bilmiyorum, bunu bilmek benim işim de değil, ama bütün çabamız bu olmalı diye düşünüyorum. Bu yol çok uzun, çok meşakkatli bir yol, doğrusu nasıl yol alınır tam bilmiyorum. Bildiğim tek şey Besmele çekip başlanır, zaten Gazali diyor ki, dünyada bir 15 gün hiç günah işlenmezse orası hiç yaşanacak bir yer olmaz, kıyamet kopar. Doğal olan ve tabii olan her şeyin bir arada yaşandığı bir dünyada mücadele etmektir. Steril bir yeri ancak insan planlar, tıpkı seralar gibi ya da hayvan yetiştirme çiftlikleri gibi.

Bence biz o sözleri dinleyebildiğimiz ölçüde de insanlaşma yolunda ilerleyebiliriz. Yoksa aynılaşan bir yapının içinde durmak doğrusu benimde bu satten sonra pek çekebileceğim şey değil, aynılaşmak bizi zorbalığa götürür. Buradan kastım, saldılcı çayıra, mevlam kayıra gibi bir anlayış değil, bu anarşizmin en primitif halidir. Son derece disiplinli bir şekilde çalışırken doğal olana dokunmayacağız, insanın halini bozmayacağız ve herkes konuşurken dinlemeyi ve birlikte hareket etmeyi başaracağız, işte o zaman bir yandan insanlaşırken, bir yandan da halk ile beraber olabiliriz.

SANSÜR VE İKTİDARIN PORNOGRAFİSİ Berat

“
Dünyanın her yerinde iktidarlar, ne zaman internet üzerinde sansür ve kontrol uygulamaya çalışsalar, buna kılıf olarak en başta pornografi ile mücadeleyi öne sürmüşlerdir
”

8 Şubat günü internet yasasını protesto eden vatandaşlar için “edepsiz görüntülere dokunma diyerek, edepsizce sokağa çıkıyorlar” demişti başbakan. Yani insanların derdi porno izleyemeyecek olmalarıydı. Yasa değişikliği, pornoyu ve özel hayatın gizliliğini ihlal eden yayınları engellemek, böylece mağduriyetleri çarçabuk gidermek amacıyla hazırlanmıştı. Bir süredir, ama elbette 17 Aralık’dan itibaren giderek artan bir ivmeyle, tam da pornografik bir iktidar savaşı izliyoruz. Zira tarafların edep, ahlak, vicdan gibi herhangi bir değeri hatırda tutamayacak kadar gözleri dönmüş durumda. Ağzularından salyalar saçarak, tükürüklerinin son damlasına kadar iktidar için mücadele ediyorlar. Bir tarafta iktidar koltuklarında oturanlarla, dünyalık uğruna, çıkar uğruna ilişkiye girenlerin “o üzülünce ben çok üzülüyorum”¹ ifadesiyle dibini bulan yalakağın iğrenç pornosunu izliyoruz. Evet iğrenç gördüklerimiz, midemiz bulanıyor ve başbakan bizi bu iğrençlikten kurtarmak istiyor; başımızı kuma sokarak. Ortaya sürekli bir şeyler saçılıp dökülüyor, internet “kral çıplak” diye bağırın çocuğa benziyor. Kral’ın çıplak olduğunu hepimiz biliyoruz ama iktidar o çocuğu susturmak istiyor. Göz önünden kaybolunca, bu yalana inanmak mümkün olur sanıyor. Bunun için de sansürü kullanıyor. Öbür tarafta bunları servis edenlerin, haktan, adaletten değil, “vakti geldiği” için bu teşhire soyduklarını avucumuzun içi gibi biliyoruz.

Dünyanın her yerinde iktidarlar, ne zaman

internet üzerinde sansür ve kontrol uygulamaya çalışsalar, buna kılıf olarak en başta pornografi ile mücadeleyi öne sürmüşlerdir. Zira toplumların yumuşak karınlarından biridir bu. Bir taraftan özel hayatın gizliliği, mahremiyetin ihlali, mağduriyet diyerek TİB başkanına jet yetkiler tanıyan yasa, öte taraftan her internet kullanıcısının trafik bilgilerini, mümkün olan bütün verilerini, en az bir, en fazla iki yıl saklama mecburiyetini bütün servis sağlayıcılarına getiriyor (iki yıl sonunda hangi servis sağlayıcının bu bilgileri imha edeceğine inanıyoruz. Bu konuda herhangi bir yaptırım da yok.) Cumhurbaşkanı Gül’ün yasayı veto etmemesi ve toplumun gazının alınması için “başkanlığın (TİB’in) talep ettiği bilgileri talep edilen şekilde başkanlığa teslim etmek” şeklindeki maddenin “internet servis sağlayıcıları, iki yıl sakladıkları verileri ancak mahkeme kararıyla TİB’e verebilecek” şeklinde değiştirilmesi, hukuku, yargıyı falan toprağın altına gömdüğümüz şu günlerde, yalnızca komik ve zavallı bir maske olarak sırıtıyor. Bu yasa açıkça özel hayatın ve mahremiyetin ihlalidir.

Bu yasa, her vatandaşına potansiyel suçlu muamelesi yapmaktır. Devlet tabii ki, bir suç varsa o suçun peşine düşmeli ve adaleti sağlamalıdır. Bütün bu dinleme skandallarının ortasında hatırlatmaya lüzum var mı bilmiyorum ama devletin yapabileceği/yapması gereken, elde deliller olduğu, veri toplamayı gerektirecek sebepler olduğunda ilgili kişilerin takibi-

“
Mahremiyetinizi önemsemeyiz, suç işlemek niyetinde olduğunuz anlamına gelmez. Evinizde otururken perdelerinizi kapatırsınız, içeride gizli saklı bir şey yaptığınız için değil ama evinizde rahat olmak istersiniz.
”

ni yapmaktır. Herkesi ön tanımlı olarak gözetim altına almak değildir. Temel insan haklarına da aykırıdır. İslam'da da özel hayatın gizliliği ve mahremiyeti esas alınmıştır. Şöyle bir hadise rivayet edilir:

Hz. Ömer (ra), devlet başkanlığı sırasında, bir evden gelen sesler üzerine, duvara tırmanıp içeri bakmış ve ev sahibini kötü bir durumda görmüştü. Onu bu kötülükten menetmek isteyince ev sahibi şöyle dedi: "Ey mü'minlerin emiri! Eğer ben bir yönden Allah'a isyan etmişsem, sen üç yönden Allah'a isyan etmiş bulunuyorsun." Hz. Ömer (ra) "Onlar nelerdir?" diye sorunca şu cevabı verir: "Allah Teâlâ, 'Tecessüs etmeyin.' (Hucurât, 49/12) buyurmuştur. Halbuki sen tecessüs ettin. Allah Teâlâ 'İyilik evlere arkalarından girmek değildir.' (Bakara, 2/189) buyurmuşken, sen duvardan girdin. Yine Cenab-ı Hak, 'Ey iman edenler! Kendi ev ve odalarınızdan başka evlere, sahipleriyle alışkanlık sağlayıp izin almadan ve selâm vermeden girmeyin.' (Nûr, 24/27) buyuruyor."

Buna karşılık "Saklayacak bir şeyim yok, yasa dışı bir şey yapmıyorum, beni takip edip de ne yapacaklar?" diyenlerin gözden kaçırdıkları bir şey var. Mesele saklayacak bir şeyinizin olup olmaması değil. İnternet yasasına karşı çıkanların, edepsizler, marjinaler, teröristler ve yasa dışı şeyler yapmak niyetinde olanlar olduğu iddiası gerçeğin üstünü örtmek için kullanılan bir retoriktir. Mahremiyetinizi önemsemeyiz, suç işlemek niyetinde olduğunuz anlamına gelmez. Evinizde otururken perdelerinizi kapatırsınız, içeride gizli saklı bir şey yaptığınız için değil ama evinizde rahat olmak istersiniz. Evinizin içinde sürekli bir kamera ile yaşamakla, dijital ortamda her şeyinizin gözetleniyor olması çok farklı şeyler değil. Dijital dünya söz konusu olunca insanların mahremiyet kavramı buhar olup uçmamalı. Birine bir mektup yazdığınızda, bir kart atmak istediğinizde, çok basit bir şey dahi yazsanız, onu bir zarfa koyup göndermek istersiniz. Yazdıklarınız örgüt bilgisi ya da erotik öyküler olduğu için değil, üçüncü şahısların sizin hayatınıza göz deydirmelerini istemediğiniz için yaparsınız bunu.

Bir de bu kayıtlarla ilgili yanlış anlaşılan bir noktayı da aydınlatmak gerekir. Söz konusu kayıtlar otomatik olarak yapılıyor. Birileri oturup sürekli sizin hangi sayfaya girdiğinizi ne kadar kaldığınızı aktif olarak takip etmiyor. Ama bunlara bir kere sahip olduğunda, "ihtiyaç halinde" kullanılmaları mümkün oluyor. Türkiye Cumhuriyeti'nin devlet geleneğine şöyle bir göz attığımızda, bu verilerin ne şekilde kullanılabileceği, türlü fişleme faaliyetlerine malzeme olacaklarını düşünmemek için fazlasıyla iyimser olmak gerekiyor.

Sansürün porno bahanesiyle meşrulaştırılmaya çalışılması meselenin yalnızca bir yüzüydü. "Büyük Anlatı"yı sekteye uğratacak her türlü sızıntı için ön-

lem alınması gerekiyordu. Yargı ve Emniyet'e "tebdili mekanda ferahlık vardır" diyen ve tüm gücü mutlak olarak "Milli İrade"de toplamak arzusunda olan iktidarın, TİB'i es geçmesi düşünülemezdi. (Zaten TİB başkanına doğrudan içeriğe erişimi engelleme hakkının verilmesi, denetimin yargı değil idare eliyle yapılabilmesi, Başbakan'dan devletin kılcal damarlarına dek uzanan kesintisiz iradenin bir başka yansımasıydı.) Böylece TİB'in başına bir MİT mensubu atandı. MİT'in ve Emniyet'in telefon dinleme izinlerini hukuksal uygun yerine getirme yetkisi TİB'in elinde. Buna bir de şu anda köşkte imzalanmayı bekleyen yasanın getirdiği, TİB çalışanları hakkında soruşturma yetkisinin TİB Başkanına, TİB Başkanı hakkında soruşturma yetkisinin Ulaştırma Bakanı'na verilmesini öngören düzenlemeyi eklediğimizde çemberi tamamlamış oluyoruz.

Bütün bu düzenlemeler elbette iktidar ve çeperi aynı kabusu bir daha görmesin diye yapıldı. Ama bir de Haziran kabusu vardı. Gezi eylemcileri olaylar boyunca yalnızca camilere ayakkabıyla girip, içki içmekle kalmamış bir de şu baş belası Sosyal Medyayı oldukça aktif bir şekilde kullanmışlardı. (Yazar burada Sosyal Medya güzellemesi yapmayı amaçlamıyor.) Haziran Direnişi boyunca hükümet yetkilileri bunun icabına bakılması gerektiğini, internetle ilgili yeni yasal düzenlemeler getirmeyi düşündüklerini zaten defalarca beyan etmişlerdi.

Düzenlemenin sansürden başka bir de kontrol boyutu olduğuna ve bunun hem anayasa açısından hem de itikadi açıdan bir hak ihlali olduğuna değinmiştik. Şiddetin ve suçun azmettiricisi olduğunda, devletin en azından faileri cezalandırmak şöyle dursun adeta onları sahiplenip arka çıktığına; sıra iktidardakilere yöneltilen yüksek sesli bir itiraza geldiğinde, en ufak bir muhalefete karşı ne kadar tahammülsüz ve saldırgan olduğuna her gün yeniden şahit oluyoruz. Kanun değişikliğini teklif eden milletvekillerinden Zeynep Karahan Uslu'nun bir televizyon kanalında, kanun değişikliği ile otosansürü hedeflediklerini dile getirmesi, kibarca ifade edilmiş bir tehdit olarak da okunabilir. Yani "Yazdıklarınıza, söylediklerinize, attığınız tweet'lere dikkat edin; kendi kendinizi sansürlemezsensiz başınıza gelecekleri biliyorsunuz" diyor. Örneğin attığınız herhangi bir mesaj, terör örgütü üyesi olduğunuza delil kabul edildiği anda hakkınızda depolanan bütün verilere erişim bir mahkeme prosedürünün basit ayrıntısı olacak. Verilerinize ulaşınca da geriye hikayenizi "büyük anlatı"ya uygun olarak kurgulayıp, dilsiz medyaya servis etmek kalacak. Başbakan'ın hayalindeki demokrasi tam da bu değil miydi? Muhalefet edecek kimse kalmadığında, burası artık bir özgürlükler ülkesi.

[1]<https://www.youtube.com/watch?v=oyZDkhL4zLw> (3:25 'den itibaren)

“

İnşaat sektörünün kriz anlarındaki yükselişinin basit sebepleri var elbette; içe yönelik yeni pazarlar yaratılması, inşaat sektörünün bir sürü yan sanayi ile birlikte gelmesi, kısaca pazarı yapısal manada hareketlendirmesi bu sebeplerden biri.

”

İSTANBUL'DA İNŞAAT MUAMMASI

24.11.2018

Emre Kaya

İstanbul'un çeperi genişliyor. Bir ucundan bir ucuna, en az 3 saat yolculuk yaparak hiç ormana veya ovaya rastlamayabileceğiniz kentsel bir parkur var şu anda. Bu parkurun doğu ve batı uçları, İstanbul'un genişlediği yönlere dair ufak ipuçları veriyor. Son on yıldır, Avrupa tarafında Beylikdüzü, Esenyurt, Başakşehir, Kayabaşı, Küçükçekmece; Anadolu tarafında ise Kurtköy, Çekmeköy, Ümraniye, Ataşehir gibi noktalarda büyük çaplı inşaat alanları görüyoruz. Bir iki yıl içinde tamamlanıp sahiplerine teslim edilmek üzere yapılan devasa konutlar, kent merkezlerinde AVM ve rezidanslarla birleşip, yeni İstanbul'un fiziksel ve ekonomik silüetini oluşturuyorlar.

Bazen hayranlıkla, bazen nefretle ama çoğunlukla şaşırarak bakıyoruz bu binalara. Bakarken aklımıza takılıyor; bu binaları kimler alıyor, kaçta satılıyor, bu kaçınıcı proje? Veya bu kadar AVM'ye kimler gidiyor, nasıl bir ihtiyaca hitap ediliyor? Yani kısacası, bu büyümenin sonu nereye varacak, kentsel mekan ve ekonomi bunu kaldırabilir mi? İşin kuramsal boyutuna kısaca bir göz atalım, sonra İstanbul'a döneceğiz.

Kriz ve Kentleşme

Olası kriz anları ve kentleşmeyi beraber ele aldığımızda, meselenin takipçileri için en önemli isim Marksist coğrafyacı David Harvey'dir. Kapitalizmin politikası sürekli birikim üzerine kuruludur. Harvey pek

çok metninde tekrarladığı bir sermayedar portresi çizer. Sermayedar ortalama işleyen bir kapitalist üretim süreci sonucunda belirli bir sermaye elde eder. Bunun bir kısmıyla üretiminin sürekliliğini sağlar. Geri kalan artık sermayeyi ise daha fazla artı değer elde edebilmek için yatıracaktır. Daha fazla yatırım daha fazla birikime sebep olur. Artan ürün artan oranda çoğalır. Sermayedar bu süreçte karşılaştığı engelleri çeşitli yollar ve olanaklarla atlattır (sermaye ihracı, göç, coğrafi keşifler, teknolojik gelişmeler, emek gücünün baskılanması, kar oranları yine de çok düşükse devletin aldığı tedbirler, vs...). David Harvey bu kozların kullanıldığı mekan ve zamanlara dair bir çok örnek verir.

Bütün bu çabalar sonucunda yine de sermaye birikimi bu engellerden birine takılırsa krize girilir. Sermaye açısından karlı yatırım alanları bulunamaz, birikim duraklamaya girmiştir. Kimi durumlarda artık ürünlerin imha edilmesiyle bile sonuçlanabilir bu süreç. İşte David Harvey'in literatüre yaptığı en önemli katkı, kapitalist üretim sonucunda biriken bu artık sermayenin yarattığı kriz ile kentleşme arasındaki ilişkiye dair incelemesidir. Bizim çoğunlukla bildiğimiz ve tanık olduğumuz askeri yatırımlar haricinde, kapitalizm için bu koşullarda en iyi yatırım kentsel yatırımlardır.

Harvey atıl sermaye ve yoğun işsizlik ortamındaki krizler ardından yapılan bu kentleşme atılımları

“

Bazen hayranlıkla, bazen nefretle ama çoğunlukla şaşırarak bakıyoruz bu binalara. Bakarken aklımıza takılıyor; bu binaları kimler alıyor, kaçta satılıyor, bu kaçınıcı proje?

”

Sanayi sermayesi 50-60'larda devlet desteği ile büyüdü ve belki de ancak 80 sonrasında özerkleşti. İnşaat sektörü

de günümüzde, aynı sanayinin 50-60'larda desteklendiği şekilde destekleniyor. Devlet desteği olmayan bir inşaat sektöründen söz etmemiz mümkün değil.

na dair iki temel örnek verir. 1840'lar boyunca Avrupa'yı çalkalayan sınıf savaşları ve toplumsal ayrışma ortamının ardından 1852 yılında Louis Napoleon Bonaparte Paris'te askeri darbe yapar. İlk olarak, Avrupa'da bir çok altyapı ve demiryolu inşaatına girişir. Ardından Hausmann'ı görevlendirir ve Paris'i yeniden inşa ettirir. Paris artık "modern" bir kenttir. Biriken artık sermayenin inşaatına yatırılması için Saint Simon'cu iki kardeşin kurduğu bir banka kullanılır. Ne var ki bu girişim krizi sadece ertelemiş olacak, 1871'de Prusya Savaşı ve Paris Komünü ile sonuçlanan sürece ginecektir.

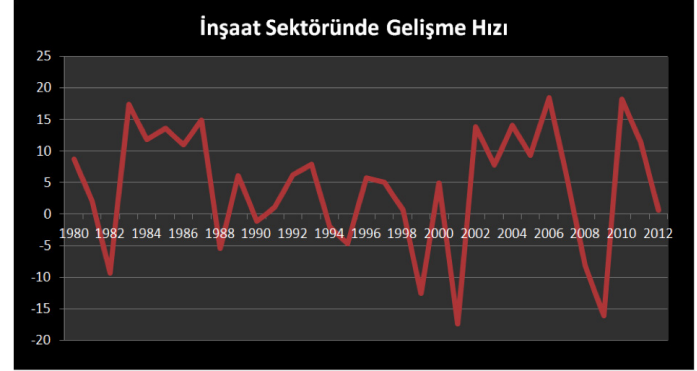
İkinci benzer örnek ise 1930'lar New York'u. Franklin D. Roosevelt'in 1933 yılında başa geçmesi ile birlikte, biriken artık sermayeyi (yine gerekli kredi/finans kurumları yoluyla) New York'un yeniden inşasına yatırması. Göreve getirilen Robert Moses zamanında New York'un altyapısı yenilenir, kredilerle yapılan geniş karayolları ve getirdiği yeni tüketim alışkanlıkları ve farklı hayat tarzıyla ilk Amerikan banliyöleri oluşturulur. Ayrıca filmlerde dizilerde gördüğümüz (tüm köprü ve gökdelenleriyle) New York silüeti bu dönemin ürünü. New York'ta da, birikim dönemlerinde kente yapılan yatırımlar krizleri 10-15 sene ertelemiş, Moses planları (Jane Jacobs'ın da dahil olduğu) 1968 hareketiyle son bulmuştur.

2008 yılında Amerika'da yaşanan krizin en önemli sebebi finans sermayesinin özerkleşmesi ve yapılan konut yatırımlarının değerinin abartılmasıydı. Dolayısıyla aslında doğrudan inşaat sektörüyle olmasa da, inşaat sektörünün yatırımları sonucunda oluşan kentsel mekan üzerinden yükselen bir spekülasyona bağlı bir krizdi.

Türkiye'de durum...

"Kriz merkezli" bakış açısı Türkiye için çok da geçerli olmayabilir. Böylesi örnekler aralarındaki benzerliğe dair bazı çağrışımlar yaratsa da karşılaştırırken dikkatli olmak gerekir. Krizlerin Türkiye'ye yansımala-

rı daha farklı olmuştur. Yani "biriken atıl sermaye"den kaynaklanmamıştır örneğin, fakat yapılan yatırımların azalmasından veya döviz kurundan kaynaklanmıştır. Elbette başka sebepler de olabilir fakat Harvey'in çizdiği portredekine benzer (krizin eşiğine gelmiş) bir sermayedar yok bizde pek. Yine de, krizlerle karşılaşıldığında inşaat sektörüne yapılan yatırımların artması Türkiye'de de gözlemlenen bir durum. 80'lerden bu yana sanayi sektörüne yapılan yatırımların hizmetlere ve ticarete dönmesi dışında bir önemli nokta da inşaat sektöründeki artıştır.

Bu grafik inşaat sektörünün yurt içi hasıla içindeki gelişimini göstermektedir. 1982 yükselişi açıkça Özal Dalan ortak çalışması ile İstanbul'un bir şantiye haline getirilişini imliyor. 95 ve 99 krizleri de grafikten gözlenebilir. Asıl olarak 2001 sonu ve 2009 sonu inşaat sektöründeki ciddi artış göze çarpıyor. 2001'i yorumlarsak, muhtemelen inşaat sektörünün yurt dışında yaptığı yatırımlar dolayısıyla girdiği büyüme olduğunu söyleyebiliriz. Çünkü 2001 krizinde bu krizi idare edebilecek finansal tutarlılığın eksik olduğu söyleniyor. O dönemde yatırımlar yurt dışına yönelmişti. 2006'da %18 ile son on yılın rekorunu yakalayan inşaat sektörünün 2007'deki düşüşünün konut stokunun (yani arzın) fazlalığından ve finans kurumlarının sıkılığından, kolay kredi vermediklerinden kaynaklandığı tahmin ediliyor. Bu düşüş 2008 küresel krizi ile birleşiyor. 2009 sonundaki yükselişe bakacak olursak inşaat sektörü ve kriz arasındaki ilişki daha net olarak anlaşılır. Tekrar hatırlatalım inşaat üretiminin yükselişi sadece konutla değil, muhtemelen daha yüksek oranda alt yapı yatırımları ve büyük projeler dolayısıyla da artıyor.

İnşaat sektörünün kriz anlarındaki yükselişinin basit sebepleri var elbette; içe yönelik yeni pazarlar yaratılması, inşaat sektörünün bir sürü yan sanayi ile birlikte gelmesi, kısaca pazarı yapısal manada hareketlendirmesi bu sebeplerden biri. İkincisi, sanayi yatırımlarındaki gibi büyük fabrikalara, üretim yapan kitlelere ihtiyacınız yok. Birkaç aracınız, bir deponuz ve işleri yürütecek bir ofis, devletle sağlam bağlantılar bu iş için yeterli. Küçümsemiyorum, sanayi yatırımlarıyla karşılaştırıyorum sadece.

Devlet desteği

Harvey'in de bahsettiği gibi, konu kentsel yatırımlar olunca olmazsa olmaz aktörlerden biri devlet. Hoş, sanayi söz konusu olduğunda da Türkiye'de bu iş böyle. Sanayi sermayesi 50-60'larda devlet desteği ile büyüdü ve belki de ancak 80 sonrasında özerkleşti. İnşaat sektörü de günümüzde, aynı sanayinin 50-60'larda desteklendiği şekilde destekleniyor. Devlet desteği olmayan bir inşaat sektöründen söz etmemiz mümkün değil.

AVM, konut veya karma kullanımlı yatırımlar inşaat sektörünün ufak bir kısmını oluşturuyor. Esas kısım "büyük projeler" olarak da bilinen altyapı yatırımları. Adı üstünde altyapı; önce altyapıyı kurarsınız (ulaşım, kanalizasyon ve enerji şebekeleri) daha sonra üstündekiler (konut, dükkan, turistik tesis, AVM, vs...) kurulur. Kanal İstanbul, Marmaray, üçüncü köprü, üçüncü hava alanı, gibi. Kırsal alanda da açılan madenler ve HES'ler hepimizin malumu.

Devletin desteği hem yasal-yönetimsel açıdan, hem yurt dışında tanıdıklar bulmak ve diğer devletlerle anlaşmak açısından, hem de Osmanlı'dan kalan toprakları kolayca bölüştürüp pazarlayabilmek için önemli. Yasal desteği anlayabilmek için 2000'lerin başından itibaren TOKİ'nin artan yetkilerini ve özerkliğini ve en sonunda da Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın kuruluşunu gösterebiliriz. Planlama ve imar konusunda ciddi bir merkezleşme yaşanıyor. İnşaat sektörünün önü açılın diye planlama yetkisi yerel yönetimlerden alınıp tek merkezde toparlanmaya çalışılıyor. Büyükşehir yasası, 2B orman arazileri kanunu, afet yasası gibi yasalarla hükümetin gözde sektörü inşaat. Askeri vesayetle kalkmasıyla İstanbul'daki askeri alanların da (muhtemelen başta Maslak olmak üzere) imara açılacağını, buna dair bazı kararların da gündemde olduğunu belirtelim. An itibariyle taslak halinde olan yeni imar kanununu (yani taslağını) görenler inşaatın önündeki tüm engelleri kaldırdığını veya inanılmaz derecede kolaylaştıracağını söylüyor; öyle ki şu anda yaptığımız tartışmaların çoğunu yapmamıza gerek olmayacak gibi.

Tüm bu devlet desteği ve sektörün "görünür avantajlarına" rağmen, özellikle kriz üzerine odaklanan iktisatçılar bu sektörün zaafına da dikkat çekiyor. Özellikle Mustafa Sönmez'in son yazıları inşaat sektörünün çıkmazları üzerine. Sönmez'e göre inşaat sektörü her ne kadar pazarı canlandırıcı bir lokomotif gibi dursa da (ki canlandırıyor da), aslında döviz kuruna bağlı olarak ithalata bağımlı bir sektör. Yani inşaatın hammaddesinin çoğu aslında ithal ediliyor. Çimento üretiminin %25'i enerji, enerji dışarıdan geliyor, mermerler dahi Çin'den geliyor, çünkü yerel inşaat sanayisi bunu kaldıramıyor. Yurt dışında daha ucuz.

İkinci bir zayıflık ise, mega projelerin başlangıcını sağlayacak sıcak paranın memlekette bulunmaması. Yani büyük projeleri başlatmak için gereken ilk maliyet dış borçla sağlanıyor. Doğal olarak dış borca bağımlı bir sektör. Bunların bağımlılığın detaylarını ayrıca incelemek gerekiyor.

Yine de son bir çıkış olarak gayrimenkul yatırım ortaklıkları ve inşaat şirketleri gözlerini yabancı yatırımcılara dikmiş durumdadır. 2012 yılında değişen yabancı uyrukluların Türkiye'de mülkiyet edinebilmesinin koşullarını tanımlayan mütekebiliet yasası bu yatırımları teşvik etmek amacıyla. Yine de an itibariyle 2,5-3 milyar dolarla, yabancıların edindikleri mülklerin milli gelirdeki oranı oldukça az. Fakat sektör ve hükümet bunun artması için uğraşılıyor. Özellikle Orta Doğu'da biriken petrol sermayesinin (aynı David Harvey'in anlatımındaki üretimden arta kalan sermayede olduğu gibi) İstanbul gibi kentsel rantın ciddi boyutlarda olduğu bir yere yatırılması yönünde önemli adımlar var.

İnşaat sektörü yükselirken şu ana dek batan/kayyum atanan şirketlerin (Esenyurt ve Ataşehir'de) batma sebeplerinin sektöre ait genel yapısal bir sorundan çok, öznel bir takım "iş bilmezliklerden" kaynaklandığı söyleniyor. Yani belediye ile anlaşamama, yüksek fiyatlar (ve maliyeti dolayısıyla satamama) gibi. Dolayısıyla sektörünün alt kolu sayılabilecek konut ve gayrimenkul alanına ait üçüncü bir zayıflık da, kullanım ve değişim değerlerine bağlı spekülasyon potansiyeli. Şimdilik bu problem aşılabiliyor gibi görünse de hızlı iniş çıkışların toplumsal etkiler yaratma ihtimalleri var. Örneğin Kayabaşı'nda TOKİ evine giren arkadaşlarımızın bu planları Kanal İstanbul projesi ile birlikte suya düşer gibi görünüyor. Projenin açıklanmasıyla Kayabaşı'ndaki arsa değerleri internete göre iki kat, tanıdıklara göre üç kat artmış durumda. Yoktan rant elde edilirken böyle durumlar yaşanıyor. Burada karşımıza başka bir soru çıkıyor. Kentsel dönüşüm sürecinde taşınacak TOKİ'ler çok tutarlı görünen bu resimdeki zayıf halka olabilir mi? Bunu başka bir yazıya saklıyoruz.

[1] Ufak bir not; burada çizilen sermayedar modeli Adam Smith'in homo-economicus'una yakın, batılı bir model tabii ki. Kapitalizmin rekabet şartları dolayısıyla sürekli yatırım yapmak zorunda ve elde ettiğiyle asla yetinmiyor. Ahmet Tabakoğlu hocamızın bahsettiği İslam'daki insan modeline uymuyor, hem kapitalizmin koşulları hem de bireysel zaafı dolayısıyla.

[2] David Harvey'in özetlendiği kısımlar için öncelikle yazarın son iki kitabı, 2012 yılında Sel yayınlarıncı çevrilen "Sermaye Muamması" ile 2013 tarihli Metis çevirisi "Asi Şehirler" incelenebilir.

[3] Türkiye'de inşaat sektörünün gelişimi ve oynadığı rol üzerine en iyi okumalardan biri Birikim'in 2011 Ekim sayısı, özellikle de Osman Balaban'ın makalesi.

[4] TOKİ meselesi ile ilgili detaylar için sitemizdeki diğer iki yazıyı hatırlamakta fayda var; <http://www.emekveadalet.org/arsivler/2520> ve <http://www.emekveadalet.org/arsivler/2511>.

[5] Mustafa Sönmez'in 2010 tarihli Petrol-İş destekli Yordam yayınları çıkışlı "Teğet'in Yıkımı" derlemesi Türkiye'nin ekonomik krizle olan ilişkisini güzel toparlamış. İnşaat sektörüne dair özellikle kendi sitesindeki yazıları takip etmek önemli; <http://mustafasonmez.net/>.

ŞİMDİYİ VE NASILI KONUŞMAK: POST-İSLAMCI BİR SİYASAL ARAYIŞ

YAKINLIK
Mustafa Emin Büyükcoşkun

Sol siyaseti bir emek ve adalet mücadelesi olmaktan çıkararak, Kemalist rejimin payandası ve yedeği haline getiren hangi tasarım ise, halk kitlelerinin manevi duygularını, dini pratiklerini, muhafaza ettiği değerleri de rejimin resmi ideolojisinin çimentosu kılan aynı tasarımdır.

İslamcılığı tanımlamak ve tartışmak oldukça zor. Belki en başta İslamcılıktan değil, İslamcılıklardan bahsettiğimizi hatırlamakta fayda var. Bu sunumda ben İslamcılığı tartışmak yerine, bugün İslamcılık tecrübesinin bize önerebileceğinden bahsetmeye çalışacağım. Klasik dönem İslamcılığının Hamid gibi devletlü, Akif gibi devletsüz modellerinde de iktidar öncelikli hedef olarak kurulur. Müslüman dünyanın modernlikle yaşadığı kırılma, modernleşme tecrübesinin sorunları bir iktidar meselesi doğurmuştur ve bunun çözülmesi gerekir. Hilafetin ilgisi bu meseleyi derinleştirir. Ana akım İslamcılıklar bugüne kadar hep iktidar merkezli hareketler olmuşlar ve siyasal doktrinlerini de bunun üzerinde kurmuşlardır. İktidarı önceleyen tavrın adaletle ilişkisi ise her zaman sorunlu olmuştur. Dolayısıyla sosyal adaletten bahsedeceksek bu somut ilke ve ölçütlere göre belirlenmiş bir ekonomi politikte değil, iktidarın çıkar ve faydasına göre tartılan bir unsur olarak algılanır.

Bugün Türkiye’de Kemalist rejim parçalandıkça kimlik odaklı sorunlar birer birer ortadan kalkıyor. Zira artık siyaset ideolojilerle değil teknolojilerle icra ediliyor. Bunun altını çizmek isterim, Başbakan sıklıkla “siyaset değil hizmet yaptıklarını, bu millete aşkla bağlı olduklarını” beyan ediyor. Siyasetçinin siyaset yapmadığını iddia ettiği, düşüncelerden, projelerden, programlardan bahsetmesini beklediğimiz devlet adamının aşktan söz ettiği bir evrendeyiz. Siyasal alanın sürekli daraltıldığı, politik sözün itibarsızlaş-

tırıldığı, meşruiyetini ve ikna kapasitesini yitirdiği bir dönemdeyiz. Siyasal olan, müzakere edilebilir, konuşulabilir, tartışılabilir olandır. Mevcut iktidar ise sözün alanını daraltarak yahut sözü itibarsız kılarak, duygu politikaları ve kanaat teknolojileri ile sistematik olarak bu dili imha ediyor. Tam da bu noktada ezberimizdeki, bagajımızdaki, hafızamızdaki siyaset biçimleri, mücadele yöntemleri geçerliliğini yitiriyor.

Son 11 senede, Kemalizm projesinin çöküşünün ardından tebaasının rızasını, yeni bir siyasal kurulum ve tasarım ile yeniden üretmeye çalışan, iktidar alanının dışına itilmiş özneleri içeriye davet eden ve herkese fırsatlar sunan yeni bir vaat ortaya koyan, kitleleri bu vaade ikna etmek için kanaatler üreten, teknolojiler kullanan bir siyasal tecrübeye tanıklık ettik. Emek ve Adalet Platformu bu yeni Türkiye’de yoksullar, yoksunlar, mazlumlar ve mustazaflar için daha adil olanı nasıl elde ederizin sorusunu sormaktadır.

Kemalist projenin ikili rejimi, kitleleri parçalarken toplumsal muhalefet kesimleri ve dilleri de bundan nasibini almıştır. Türkiye’de solun ve sağın Kemalizmle ilişkisini burada iyi gözlemlemek gerekiyor. “Sol bitti, kitlelere birşey söylemez” cümlesini cömertçe kurabilirken, sağın, yani mütedeyyin, muhafazakar Anadolu insanının rejimle ve düzenle olan ilişkisini dikkatle çözümlemek gerek. Sol siyaseti bir emek ve adalet mücadelesi olmaktan çıkararak, Kemalist rejimin payandası ve yedeği haline getiren hangi tasarım ise,

Emek ve Adalet Platformu bu yeni Türkiye’de yoksullar, yoksunlar, mazlumlar ve mustazaflar için daha adil olanı nasıl elde ederizin sorusunu sormaktadır.

halk kitlelerinin manevi duygularını, dini pratiklerini, muhafaza ettiği değerleri de rejimin resmi ideolojisinin çimentosu kılan aynı tasarımdır. Mazlum halkların baş düşmanı Amerika'nın Dolmabahçe açıklarında demirleyen 6. filosunu kovalayan gençleri mundar ve merdud, Cuma namazını 6. Filo manzarasıyla eda ettikten sonra o gençleri kovalayan ve hatta öldüren işçileri makbul ve muteber kılan aynı ideolojik konfigürasyondur.

Emek ve Adalet Platformu, siyasal kültürde, dilde ve pratikte bu ikiliği kırmayı kendine hedef edinmiş bir kolektif arayışın adıdır. Reçetesi, mürşidi, kurtarıcı

Diğer bir ifadeyle altın ve gümüşü ellerinde biriktiren, para ve metayı aralarında dolaştırarak bundan fayda sağlayan müstekbirlere karşı hakça üretmeyi, adilce bölüşmeyi, yoksunlarla dayanışmayı, kanaat etmeyi ve israf etmemeyi mesele ediniyor.

formülü olmayan, arayan, soran, danışan, tartışan, buluşan bir iradenin adıdır. Denemekten ve yenilmekten başka kaybedecek bir şeyi olmayanların, daha iyi yenilmeye dair irade beyanıdır. Zaferle değil seferle mükellef olduklarını hatırlayan öznelerin bir araya gelişidir. Bilgiyle eylemi birbirinden ayrı iki unsur olarak düşünmüyoruz. İkisini bir bütün olarak ele alan, düşünürken eyleyen, eyleyken düşünen bir metodu benimsiyoruz. Mazlumlara, mustazaflara yol göstermek, kılavuzluk etmek, öncü olmak gibi bir misyonumuz yok. Beraber aramaya, öğrenmeye ve direnmeye talibiz. Öğretmekten çok, öğrenmeye inanıyoruz. Hak ve adalet mücadelesinin omurgasına kemik değil, kalsiyum olmak istiyoruz.

Emek ve Adalet Platformu bugün yaşadığımız dünyada zulmün, sömürünün, ifsadın ve tuğyanın kaynağını kapitalizmde görüyor. Zulmün, fenalığın, fuhşiyatın, ahlaksızlığın özünün kapitalizm olduğuna inanıyor. Kapitalizme kapitalizm demekten de korkmuyor, çekinmiyor. Bunun ne solculuk, ne modernistlik, ne de ehli Sünnet itikadına tehdit olduğuna inanıyor. Kapitalizme karşı mücadelesinde de sosyal adaleti merkeze alıyor. Diğer bir ifadeyle altın ve gümüşü ellerinde biriktiren, para ve metayı aralarında dolaştırarak bundan fayda sağlayan müstekbirlere karşı hakça üretmeyi, adilce bölüşmeyi, yoksunlarla dayanışmayı, kanaat et-

meyi ve israf etmemeyi mesele ediniyor.

Kavgamız sosyal adalet ise kimlerle saflaştığımız, nerede sabit olduğumuz da aşıkardır. Geçtiğimiz iki Ramazan, İstanbul'un dört bir yanında kurduğumuz sofralar işte bu saflaşmanın canlı ve somut örnekliği oldular. Tüm bu arayışta sıklıkla dert ettiğimiz, nasıl görüldüğümüz, nasıl anlaşıldığımız sorusunun da yanıtı aslında birlikte ettiğimiz bu iftarlardadır.

Oruç gibi manevi gerilimi yüksek bir ibadeti politikleştirerek altını boşalttığımız, dayanışmamızı medya aracılığıyla bir sahne performansına dönüştürdüğümüz düşünülebilir. Ama niyetimiz bu değil. Sadece niyet etmek yetmez, sözümüz ve eylemimiz de bu değil. Biz istedik ki sadece karşı olduklarımızı, düşman olduklarımızı değil yanında durduğumuz, omuz omuza verdiğimiz insanları görelim ve gösterelim. Kardeşlik iftarları bizim için bir hatırlama ve hatırlatma eylemidir. Kaybettiğimiz siyasal vaadi, zalimlere tehdit, mazlumlara teklif içeren hak ve adalet ideolojisini hatırlatma denemesidir.

Biz bu davetin yanıt bulduğuna inanıyoruz. Roboski'de TSK'nın bombalarıyla, Zonguldak'ta patronların kar hırsıyla katledilenlerin hesabını sorarken bu seda yankılanmaktaydı. Ramazan'ın ortasında işten atılan TEXİM işçileriyle birlikte üç ayı devirirken bu ses çınlamaktaydı. Tok komşuların görmeyen bakışlarına karşın, sokaklarda barınan evsizlerle beraber sabaherken bunu haykırmakta idik. Sadece sosyal adaletsizliğe ve faillerine "karşı" dururken değil, işçilerle, evsizlerle, göçmenlerle aynı sofrada buluşurken, bilcümle madun ve mustazafların "yanında" dururken de bunu ifade etmeye çalışıyorduk.

Mehmet Efe'nin hicretten dönüşünde anlattığı bir hikayeyle tamamlayalım. Efe Birleşik Devletler'e muhalif ve devrimci sayılabilecek bir topluluğun davetiyle gider. Henüz yeni geldiği zamanlarda arkadaşları ona jest olsun diye bir piyango bileti alırlar. Efe de bunun üzerine onlara piyangoonun ne kadar da rekabetçi ve bireyci bir ekonomik sistemin ürünü olduğundan, umudun nasıl pazarlandığından, çoğunluğun kaybının nasıl azınlığın kazancına dönüştüğünden bahseden uzun bir tirad çeker. Bu epey şiddetli monologun nihayetinde, Efe'nin Müslüman kimliği ve İslamcı ideolojisi hakkında Amerika vasatından fazla bilmeyen arkadaşları şaşırırlar. İçlerinden biri sessizce piyango biletini geri alır ve iki eliyle parçalara ayırır.

İşte bugün yitirdiğimiz, onbeş sene evvel piyango biletini yırttıran bu irade ve iddiadır. Bugün tam da ihtiyacımız olan, düzenin vaadine ve buna gösterilen rızaya karşın, mazlumları ve mustazafları başka bir mümkünata ikna edecek yeni bir vaat ortaya koymaktır. Adını ne koyarsak koyalım mazlumlara eşitlik, adalet ve özgürlük getirecek bir teklif, zalimlere korku salacak ve hesap soracak bir tehdit içeren bu yeni siyaset, şimdi "Nasıl?"ını aradığımızın tarifidir.

“

“Sendika için sendika” demiyoruz, işçi, emekçi, hak, hukuk, adalet için bugün ve bu koşullarda sendika diyoruz.

”

SENDİKALARA DAİR BİR İSLAMİ TUTUM ALMA DENEMESİ

Alp Çıracı

Onlar, haklarına tecavüz edildiğinde, yardımlaşır, onun öcünü alırlar. Şura – 39^[1]

Ve haklarına tecavüz edildiği zaman, birlik olup karşı koyanlardır. Şura – 39^[2]

Sendikalar şu anki batıcı hukuki-idari ve iktisadi sistemimiz içinde, işverenleri karşısında ücretli çalışanların haklarını müştereken aramaları, haklarını yedirtmemeleri için kullanabilecekleri tek hukuki imkan. “Müşterek” kısmı önemli, çünkü hepimiz biliyoruz ki gerçekten iyi niyetli bir avuç işveren dışında, çalışanların işverenleri karşısında tek başlarına haklarını arayabilmeleri pek mümkün değil. Zira işveren ile ücretli arasındaki ilişki, “liberal fantezi”nin iddia ettiğinin aksine eşit filan değil. Tek başınıza hakkınızı ararsanız kapı dışarı konmanız ya da bin türlü baskıyla sindirilmeniz an meselesi. Bu anlamda ücretlilerin bu eşitsiz ilişkiyi biraz olsun denkleştirebilmesi, müşterek hareket edebilmelerinden geçiyor.

Ücretlilerin haklarını arayabilmeleri, müşterek hareket etmelerinden, bugünkü hukuki yapıda da müşterek hareketin tek imkanı sendikadan geçiyor. Sendikadan daha güzeli var diyen varsa bir adım öne çıksın. Sendika fetişisti değiliz elbette. “Sendika için sendika” demiyoruz, işçi, emekçi, hak, hukuk, adalet için bugün ve bu koşullarda sendika diyoruz. Ya da

“İşverenler işçilerinin haklarını yemezler, iş hayatında tam bir adalet var” diyen varsa da... Dinlemeye, ikna olmaya açığız. Ama bizim geldiğimiz yer, görebildiğimiz ufuk an itibariyle bu.

“Herkes işlediklerinin karşılığı ödenir, kendilerine haksızlık yapılmaz.” (Ahkâf – 19)

“Ölçü ve tartıyı tam yapın, insanlara vereceğiniz şeyleri eksik vermeyin...” (A'raf – 85)

“Dünya hayatını ve güzelliklerini isteyenlere, orada işlediklerinin karşılığını eksikliğe uğratılmadan veririz.” (Hûd – 15)

“İşçiye, teri kurumadan ücretini veriniz.” (İbn Mâce)
“Üç kimse kıyamet gününde, karşılarında beni (Allah'ı) bulacaklardır: 1 – Benim namıma verip haksızlık eden, 2 – Hür bir kimseyi satıp parasını yiyen, 3 – Bir işçi tutup çalıştırdıktan sonra ücretini vermeyen.” (Buhari)

Yukarıdaki ayet ve hadisleri Hayrettin Karaman hocanın İslam'da İşçi-İşveren Münasebetleri isimli kitabından aldık, derli toplu bir arada bulunmaları hasebiyle.^[3] Biz bunları bilen, bunları dinlemiş, öğrenmiş bir ümmetin çocuklarıyız. Eğer biz, “haksız-

Bu İslami referans noktalarımı, doğru düzgün düşünmeden, alelacele, garip bir telaşla, serbest piyasa amentüsünün “şartlarına” havale edeceksek, ediyorsak vay halimize.

”

Nefsimize yenik düşmeyip, hakkı ve adaleti bulmak, birbirimizden, halkadan, istişareden geçer. Bunun yolu da meseleyi iyi niyetlere emanet etmek değil, sözünü söylemenin, hakkını aramanın hukuki dayanaklarının sağlanmasıdır.

lığı”, “ölçü ve tartıyı tam” yapmayı, “eksik” vermemeyi, “eksikliğe” uğratmamayı ve “ücreti” bugün tanımlarken kendimize referans olarak batının “serbest piyasa”sını, Smith’in “gizli el”ini kible bileceksek, vay halimize. Bu İslami referans noktalarını, doğru düzgün düşünmeden, alalacele, garip bir telaşla, serbest piyasa amentüsünün “şartlarına” havale edeceksek, ediyorsak vay halimize. Eğer “haksızlık”ın, “ölçüyü ve tartıyı tam yapma”nın, “işlediklerinin karşılığını eksikliğe uğratılmadan” vermenin, işçinin “ücretinin” ne olduğunu, nasıl olduğunu, ne kadar olduğunu batının serbest piyasasından öğreneceksek sümme haşa İslam’a ne hacet.

Hocalarımızın, alimlerimizin bu konuları batılı hegemonyaya eyvallah etmiş “ekonomist”lere havale etmemesini, bu konularda İslam’ın sözünün, günahın ölçüsünün, hak yememenin sınırlarına dair söz söylemesini arzuluyoruz. Bu alanlarda muazzam hak gasplarının, hak yemelerinin olduğundan endişe ediyoruz. Bunların günahının da, bu günahların gün yüzüne çıkarılmayışının, gerekli uyarıların yapılmayışının da vebalinin ağır olacağından endişe ediyoruz. Genç kuşak arasında yaygın bir teveccüh bulan epistemoloji tartışmalarının, inşallah bu gibi sosyal adalet meselelerine de temas etmesini temenni ediyoruz. Kuran ve hadislerde geçen, yukarda kısaca andığımız kavramların, 19. yüzyıl kapitalist Avrupalı zihniyetinin anladığı kavramlarla muhtemelen (!) aynı anlamlara gelemeyeceği gibi somutlukları da irdelemesini diliyoruz.

Onlar, Rablerinin davetini kabul ederler ve namazı dosdoğru kırlarlar. Onların işleri de kendi aralarında bir istişare iledir. Kendilerine verdiğimiz rızık-tan onlar Allah yolunda harcarlar. Şura / 38⁽⁴⁾

Bir insanın hakkının ne olduğunu adaletli bir şekilde tayin etmeye uğraşırken o kişinin sözünü dinlememek herhalde olmaz. Kişi elbette nefesine yenik düşeceği için kendine yontabilir, muhtemelen de

yontacaktır, nitekim aynı şey işverenler için de geçerlidir. Hakkın tayininde tüm tarafların sözünün işitilmesi gerekir. Hakkın ne olduğunu adilce bulabilmek için muhakkak hakkın sahibinin de sözünün masada olması gerekir. İstişare, zannederiz bunun için de önemlidir. İşyerinde adaletin ve hakkın ne olduğunun bulunması da muhakkak istişare ile olmalı, işçiler gerek bireysel olarak, gerek müştereken istişarede yer almalıdır. Sendika, başka şeylerin yanında bunun da aracıdır. Söyleyeceklerinden dolayı işten atılma, baskı görme korkusu yaşayan çalışan, aklından geçeni söyleyemez, hakkını arayamaz. İşveren de “benim verdiğim haktır işte, bakın işçi de memnun, şikayet etmiyor” der geçer. Nefsine yenik düşer. Nefsimize yenik düşmeyip, hakkı ve adaleti bulmak, birbirimizden, halkadan, istişareden geçer. Bunun yolu da meseleyi iyi niyetlere emanet etmek değil, sözünü söylemenin, hakkını aramanın hukuki dayanaklarının sağlanmasıdır. Bu istişare keşke günümüz sendikaları gibi fazla bürokratik ve yozlaşmaya müsait yapılar yoluyla değil de daha doğrudan demokratik, yani işçilerin daha doğrudan yönlendirebilecekleri yapılarla yapılabilse. Ancak unutmayalım ki işçilerin müşterek hak arayışları için günümüz sendikalarının aşırı bürokratik yapılarını tek hukuki yol olarak gösteren, bundan başka bir yolu da zinhar kabul etmeyen ne yazık ki kapitalist zihniyete mahkum olmuş devlet ve işverenlerdir. Sendikaların bürokratikleştirilmesinin arkasında bu iki gücün özenli müdahalesi olduğu unutulmamalı. Basit bir misal vermekle yetinelim: Yeni yasada da öncekinde olduğu gibi işyeri temsilcisinin işyerindeki işçilerin seçimiyle belirleneceği sabitlenmemiş, işyeri temsilcisinin atanacağı belirtilmiştir. Sendika kurumunun işçiye en yakın birinci basamağının bile işçilerce seçilmesini güvenceye almayan bir kanunun arkasındaki zihniyetin, sendikaların mümkün olduğu kadar bürokratikleşmesini ve dolayısıyla sıradan işçilere yabancılaştırmasını hedeflediği açıktır.

Buradan hareketle bu yazının yazılmasına vesile olan yeni sendika yasasına, yani resmi adıyla Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu’na gelelim. Yeni yasada noter şartının kaldırılması kıymetli bir ileri adım. Ancak görünen o ki yeni kanunun neredeyse tek ciddi sonuç yaratacak müspet yönü bundan ibaret. Lafı çok edilen iş kolu barajının % 10’dan % 3’e düşürülmesi ise fiilen koşulların aşağı yukarı aynı seviyede kalması hatta yer yer daha bile zorlaştırılması anlamına geliyor. Çünkü bugüne kadar ilgili bakanlık (farklı gerekçelerle) sendikalı çalışan sayılarını yüksek gösterir ve bu sayılar baz alınarak, yeni yasanın geçmesiyle bundan sonra SGK’nın elindeki çok daha düşük olan gerçek sayılar baz alınacak.

Yeni yasayla gelen değişikliklerin başka pek

Bu istişare keşke günümüz sendikaları gibi fazla bürokratik ve yozlaşmaya müsait yapılar yoluyla değil de daha doğrudan demokratik, yani işçilerin daha doğrudan yönlendirebilecekleri yapılarla yapılabilse. Ancak unutmayalım ki işçilerin müşterek hak arayışları için günümüz sendikalarının aşırı bürokratik yapılarını tek hukuki yol olarak gösteren, bundan başka bir yolu da zinhar kabul etmeyen ne yazık ki kapitalist zihniyete mahkum olmuş devlet ve işverenlerdir.

çok ayrıntısı var elbette, ama yazıyı ayrıntılara boğmak istemiyorum. Görebildiğim kadarıyla hülasa 12 Eylül'ün yasası diye yerden yere vurulan eski sendikalar yasası ile yenisi arasında ne yazık ki ciddi bir fark yok gibi görünüyor. Yeküne baktığımızda bir kaç noktadaki iyileşmeler, başka pek çok noktadaki geri gidişler ve sabit kalışlarla dengeleniyor.^[5] Ücretli çalışanların haklarını arayabilmeleri, dolayısıyla iş hayatındaki hak gasplarının önüne geçilmesi, adalete birkaç adım da olsa yaklaşılması açısından eski tas eski hamam.

Bu yazıyı sonlandırırken, güncel bir sendikalaşma gayreti içinde olan bir abiyle sohbetimize bağlanalım istiyorum. Bir triko-tekstil fabrikasında sendikalaşma mücadelesi veren bir işçi abiyle yaptığımız bir sohbet bu.^[6] Görüşmeyi yaptığımız günden yaklaşık bir ay önce sendika üyesi olduğu için işten atılmıştı. Ve fabrika önünde kurdukları çadırda kendisiyle birlikte işten atılan 37 arkadaşı ve sendikasıyla birlikte mücadelesini sürdürmekteydi. İş arkadaşlarının, özellikle dindar kimliği hasebiyle saygı duyduğu biriydi bu abi. Çok şükür ki mücadeleleri ve kararlılıkları sayesinde işveren, sendikayla yaptığı anlaşma uyarınca işten attığı bu işçilerin büyük bölümünü Kasım ayı başında işe geri aldı. Uzun sohbetimizden bu kısa bölüm, sendikanın bugün çalışanlar için ne anlama geldiği, ne işe yaradığı ve ne kadar zor kazanılabilen bir hak olduğuna dair kıymetli, canlı ve güncel bir söz:

Çalışma koşullarınız nasıldı?

Bu işyerine başladığımda şartlar oldukça ağırdı. 12 saat çalışıyorduk, işler yoğundu, pazarları da çalışmamız isteniyordu, hatta bunu garanti altına almak için, bizlere fazla mesai yapacağımıza dair kağıt imzalatmışlardı. Zaten alttan alttan bütün arkadaşlarda bu rahatsızlık güçleniyordu. Bir uyarılarımızı yapıyorduk, ama bir ilerleme iyileşme olmadı. Sürekli bir erteleme oyalama.

İlk hareket nasıl başladı?

Fazla mesailere gelmemekle başladı, çünkü artık insanlar iyice sıkıştı yani. İki buçuk yıl önce. Çalışan arkadaşlardan sendikayla ilgili bilgisi, deneyimi olan bir arkadaş vardı. O, arkadaşlarla konuşmuş. Arkadaşlar ikna olmuş, doğru bulmuşlar. Kendimizi nasıl savunacağımız, işverene karşı nasıl güçlü olunacağımızı bilmediğimiz için, bugüne kadar öyle gelmişti. Bilgili kişi bilgilerini aktardıktan sonra hızlı bir şekilde birlik oluştu. Sendikayla tanıştık.

Sen nasıl ikna oldun, dahil oldun?

O bahsettiğim arkadaşla zaman zaman konuşuyorduk. Baktım ki arkadaşlar inanmış, güven veriyorlar, birlik inancı oluşmuş, bu haksızlığı başka türlü bertaraf edemeyeceğimiz de ortada.

Sen daha önce böyle bir şey yaşamış mıydın?

Sendikayla ilgili, birlik olmayla ilgili ilk tecrübem. Adımların ne kadar bilinçli atıldığına bağlı bir süreç olduğu için kesinlikle bir uzman eli dokunması gerekiyor. Bu uzman da sendika, bizim en çabuk ulaşabildiğimiz. Belki başka kurumlar da vardır ama her an ulaşabileceğimiz, her an yanımızda olabilecek sendika gibi görünüyor şu anda.

Peki ilk başka hiç tereddüt ettin mi? Çünkü sendikaların çok olumlu bir intibası yok.

Belki burada sendikacıların hatası olabilir, geçmişle gelecek mutlaka kıyaslanır. Halk içerisinde, çalışanlar içerisinde sendikayla ilgili anlayış pek de olumlu değil. Biz olaya hak mücadelesi olarak bakıyoruz. Bizim hakkımızı kim savunuyorsa, siyasal görüşü ne olursa olsun, yeter ki samimi olsun, hak mücadelesi olsun. Bu olaydan haberim olduğu zaman ilk önce bu işin çok kuvvetli birlikten geçtiğini bildiğim için, şöyle düşündüm: Acaba arkadaşlarım bu birliği sağlam kurabilecekler mi? Çünkü bu zorlu bir süreç. Her ne

kadar anayasal bir hak da olsa, birilerinin damarına basmak gibi bir durum söz konusu. Bu da sürecin zorlu olacağına bir kanıtı. Bir direnişte hak alma gibi bir sonuç kolaylıkla çıkmaz ortaya.

Çevrenden nasıl tepkiler görüyorsun?

Net bir karşı çıkış olmamasına rağmen, kazanım açısından çok fazla bir şansımız olmadığını düşünüyorlar. Yani anlatsanız da kendileri birebir yaşamadıkları sürece bu durumu kavramalarını beklemiyorum.

Dindarların bu tip mücadelelerden çekinmelerini sence nasıl değiştirebiliriz?

Hareket olarak solcuların tekelinde gibi gözükmüyor ama o hareketin içinde bulunan bir çok farklı görüşten insanlar var. Bugüne kadar yapılan bütün direnişlerde bu tip faaliyetlerde mutlaka herkes sol görüşlü değildi yani, burada da aynı şey var, çok farklı görüşlere sahip olan insanlar var. Temel çatı hak arama mücadelesidir. Haksızlığa uğradığına inanıyorsa insan, kendisini güçlü hissediyorsa, başarabileceğine inanıyorsa, destek alabileceği çevrelerle irtibatlıysa, bu insanların da destekleri sağlamsa, insanlar mücadele eder. Bugün olduğu gibi dün olduğu gibi. Herhalde bu bir anlayış meselesi bir görüş meselesi, insanların bu tür konulardaki bakışlarını değiştirmek hiç kolay değil.

Siz bu birliği nasıl sağlayabildiniz acaba? Çünkü sizin sektörde bu tipte bir şey sanırım yakın zamanlarda hiç olmamış.

Araştırmadım ama arkadaşlar öyle söylüyor. Temel harç galiba şu: Yaşamı sürdürebilmek için, yaşam kalitemizi yükseltebilmek için iyi bir ortama, iyi bir çalışma ortamına, iyi bir ücrete ihtiyaç duyduğumuz açık. Ama bunu nasıl başaracağımız bir sorun. Çünkü insanların günlük hayatını yaşabilmesi için, sosyal hayatını daha etkili hale getirebilmek için, eşine, çoluğuna, çocuğuna daha fazla zaman ayırabilmesi için, çocuklarının eğitimlerini daha kaliteli hale getirebilmek için, belli bir seviyeye, belli bir yaşam kalitesine ulaşması gerekiyor. Bu şartlarda bu mümkün değil. Hem çalışma saatleri açısından hem de aldığınız ücretler açısından, yaşam kalitemizi arttırmamız mümkün değil.

Notlar:

[1] Elmalılı Hamdi Yazır Meali

[2] Ali Bulaç Meali

[3] 1981'de ilk baskısı yapılan kitapçık, Karaman'ın 2003 yılında İz Yayıncılıktan çıkan İslam'ın İşğinde Günün Meseleleri isimli kitabının içinde yeniden yayınlanmış. Yukarıda verilen ayet ve hadisler 1981 baskısının 47. ve 50. sayfaları arasında yer almaktadır. Kitaba ve metne şuradan ulaşılabilir. <http://www.hayretinkaraman.net/kitap/meseleler/0301.htm>

[4] Elmalılı Hamdi Yazır Meali.

[5] Konuyla ilgili aşağıdaki linklerden bilgi edinilebilir. Uzun yıllar sendikalarda eğitim ve araştırma uzmanı olarak çalışan, çalışma ekonomisi öğretim üyesi Aziz Çelik'in yasaya ilişkin nitelikli yazıları:

<http://t24.com.tr/yazi/yeni-sendikalar-yasasi-ne-getiriyor-ne-goturuyor/5858>
<http://t24.com.tr/yazi/turkiye-buyuk-isveren-meclisi-isci-atmayi-kolaylastirdi/5759>

<http://t24.com.tr/yazi/sendikal-yasalarda-12-eylul-ruhu-korunuyor/5729>

Nazlı İlicak'ın, yasanın handikaplarını sıralamaktan geri durmadığı yazıları:

<http://www.sabah.com.tr/Yazarlar/ilicak/2012/10/25/sendika-yasasi-ve-iskolu-baraji>

<http://www.sabah.com.tr/Yazarlar/ilicak/2012/10/25/olumlu-noktalar>

<http://www.sabah.com.tr/Yazarlar/ilicak/2012/10/25/tazminat-yok>

[6] Başının ağrısına mahal vermemek için fabrikanın da, abinin de isimlerini zikretmiyorum. Meselemiz açısından ikisinin de bir önemi yok.

YAŞAM HAKKI DİYEN DEVLET; YA DA DİN, NÜFUS, BEDEN, GÜNDEM

Hilal Ünal Kına

“
Bedenim, ‘kimin
mülkiyeti olduğu’
konusuna
indirgenemeyecek
kadar, ruhum,
inandıklarım ve
hayat görüşlerim
ile bağlantılıdır.
”

Yaşam hakkını savunduklarını iddia ediyorlar. Uludere’de çocukların parçalanmış bedenleri karşısında. Devlet kendi suçlarını geçiştirirken yeni suçlar icat edip kendini aklamaya güzel bir yolunu buldu. Uludere’ye katliam demeyi reddedenler bize kürtağın cinayet olduğunu söylüyor. Üstelik sırf kendi ülkesinin kadınları adına değil, Bosna’da sistematik bir şekilde tecavüze uğrayan neredeyse 20 bin kadın adına konuşma cüreti bularak.

ANF’de yazan Erdem Can, bu süreci güzel özetlemiştir: “Kendisine oy veren muhafazakar kesimlerin desteğini ekonomi ve dış politikada uluslararası neo-liberal sistemin hizmetine sunan Erdoğan içerde ‘muhafazakar’ kılıfına büründürdüğü yasakçı, yasaklayıcı baskı rejimini ‘ahlak, din, kutsal değerler’ adı altında yaşama egemen kılma hesabı yapıyor”^[1] Hükümetin kürtağ gibi konulara müdahil olarak yaşam biçimlerine karışıyor olmasını takipleyen söylemlerde, kendisinin ‘dindar’ olduğu ve kendi gibi ‘dindar nesiller’ oluşturması gerektiği iddiası var. Halbuki buna girişmeden önce, önceki tüm icratlarının hangi dinin kurallarına uygun olduğunu belirtmesi lazım, mesela Diyanet Başkanlığı grev yapmanın günah olduğuna dair bir fetva çıkarsın, hadislerden yola çıkarak rant, şehirlere yağmalamak ve dereleri kirletmek mübahadır desin, sonra dinimizde hapisaneleri siyaset yapanlarla olabildiğince doldurup tecavüzcülere tahrik indirimi uygulamak sevaptır desin. Din alimleri Muminun suresinde ceninin insan oluşumunu açıklayan ayetlerine dayanarak 120 güne, veya bazıları ilk safha olan 40 güne kadar, ‘ruhun üflenmediğini’ ve ceninin henüz bir

“Kendisine oy veren muhafazakar kesimlerin desteğini ekonomi ve dış politikada uluslararası neo-liberal sistemin hizmetine sunan Erdoğan içerde ‘muhafazakar’ kılıfına büründürdüğü yasakçı, yasaklayıcı baskı rejimini ‘ahlak, din, kutsal değerler’ adı altında yaşama egemen kılma hesabı yapıyor”

insan sayılmayışı dolayısıyla hayati tehlike ve tecavüz gibi zaruri hallerde kürtağa olur derken devletin ‘tartışma’ kelimesini sürekli tekrarlayıp tartışmasız bir ‘yasak’tan bahsetme olayı nedir? İnsanlar hesaplarını neo-liberal bir devlete mi verirler Allah’a mı? Bu özel alanda ve ‘arada-bazen-bu durumda dindar’ olmayı neye bağlamalı? Ayrıca muhafazakar kesimin kürtağa olan mesafesi düşünüldüğünde Uludere gibi yakıcı, hesabı verilmemiş bir olayı kürtağa benzetme durumu nasıl açıklanmalı?

Devlet derdinin nüfus ile ilgili olduğunu da söylemekte, ‘kürtağ Türk nüfusunu azaltmaya yönelik sinsice bir plandır’ diyerek (bakınız: 1979’da İran Devrimi ertesinde ‘Doğum kontrol yöntemleri müslüman nüfusu azaltmak için emperyalist bir plandır’ diyerek yasaklaması). Kürtağın Osmanlı’da

Devletin bu gündem manipülasyonuna karşı, biraz da kapılarak ‘bedenim benimdir, kürtaj haktır’ diyen kadınlar var. Bana göre bedenim benimdir ama bir emanettir de, kanser olurum bedenim yavaşça yok olur, ama cenini bir insana dönüştürdüğüne inandığım ruhum kalır.

yasaklanmaya başlaması incelendiğinde de benzer bir söylem görülür. 19. yüzyıl öncesinde uygulanan İslam hukukunun kürtaji özel alan sayılan aile hayatına bırakmış olması ve kürtaja dair yaygın bir yasak olmamasına rağmen, 1800’lerin sonu itibaren kürtaj, modern devletin önceden müdahil olmadığı özel alanlara karıştığı sosyal mühendislik projelerinden bir parçasını oluşturmaya başlıyor. 1838’de kürtaja karşı bir ferman yayınlanır. ‘Devletin mamuriyetinin’ nüfus sayısına bağlı olduğunu vurgulayan ve özellikle kürtaji gerçekleştiren kişiler olan ebeleri denetim altına alan bu ferman, etkisini artırmak için dini bir söylem ile desteklenir, ama asıl kaynağı, bugün tekrarını gördüğümüz gibi nüfusun azalmasını engellemek için devlet gücünün korunacağı düşüncesidir.^[2]

‘Bilime dayalı’ konuştuklarını da tekrarlayıp duruyorlar. Halbuki araştırmalar doğum planlama yöntemlerinin yetersiz kaldığı ülkelerde kadınların doğal olarak kürtaja başvuracağını söylüyor. Kürtaji bir ‘hak’ olarak gören üst ve orta sınıf kadınların dışında kalan ve doğum kontrol yöntemleri hakkında bilgisi ve imkanları olmayan kadınların birçoğunun doğum kontrol yöntemlerinin yaygın ve ulaşılabilir olduğu takdirde kürtaj yaptırma heveslisi olmadığı görülür. Ama kürtajın artmadığı aksine azaldığı bir ülkede yok yerden yasak üretmeye kalkan bir devlete bu denmeli mi bilmem.

Kürtajın yasak olduğu ülkelerin olduğunu söylüyorlar, ama bu o ülkelerdeki kadınların kürtaj yaptırmadığını göstermez. Yasaklandığı ülkelerde de bir ‘kürtaj turizmi’ vardır, örneğin İrlanda’da 2001’le 2008 arasında 45 bine yakın kadının Büyük Britanya’ya kürtaj için gittiği kaydedildi.^[3] AB ülkelerindeki dolaşım serbestliği veya aynı maddi imkanlara sahip olunmayan ülkelerde de Dünya Sağlık Örgütüne göre

her sene 70 bine yakın kadın sağlıksız koşullarda gerçekleştirilen kürtajlar yüzünden ölmekte. Yani yasaklamak sadece paralı askerlikte olduğu gibi ‘parası olanın’ güvenli koşullarda bir kürtaj yaptırabileceği yeni bir eşitsizlik durumunu çıkarır ortaya. Örnek gösterilen diğer ülke ABD’de ise kürtajın muhafazakar oylarını toplamak için her sene tekrarlamasında fayda görülen bir gündem olduğu ortada. Ama hükümetin neo-liberalliği ile, neo-muhafazakarlığı ile ABD’ye benzemeye çalıştığı zaten her haliyle belli.

Devletin bu gündem manipülasyonuna karşı, biraz da kapılarak ‘bedenim benimdir, kürtaj haktır’ diyen kadınlar var. Bana göre bedenim benimdir ama bir emanettir de, kanser olurum bedenim yavaşça yok olur, ama cenini bir insana dönüştürdüğüne inandığım ruhum kalır. Bedenim bana verilmiş bir emanettir, devletin ve erkeklerin ve aralarında onlar gibi konuşan tek bir kadın bakanın değildir. Bedenim benimdir, ama bedenimde oluşan cana doğum itibari ile insan, öncesinde beden parçası deme tasarrufunda bulunamam. Bedenim, ‘kimin mülkiyeti olduğu’ konusuna indirgenemeyecek kadar, ruhum, inandıklarım ve hayat görüşlerim ile bağlantılıdır.

Bedenine kürtaj gibi fiziksel ve psikolojik zarar verebilecek bir müdahaleye girişmek de hiçbir kadının keyfi olarak isteyeceği bir şey değildir, dünya görüşü ne olursa olsun. Kadını özne almayı reddeden bir devlet ve doğmamış canı özne almayı reddeden bir feminizm, iki türlü de kadını istediğinde doğuran ve doğurtulan, istediğinde de boşaltıp kurtulan bir ‘taşkıncı’ olarak görmeye karşı olan kadınlar da var.

Bu ülkede evliliklerin yarısı erken evlilik iken, her bün beş kadın cinayeti ve üç işçi ölümü oluyorken, çocuklar hapisanelerde tecavüze uğruyorken, devlet birkaç tane sığınma evi, evsiz evi açmaktan acizken, yok yere öldürülen insanların hesabı hiçbir zaman verilmezken ve bunlar her seferinde ‘kader’ veya ‘tercih’ olarak geçiştirilirken, devletin tecavüz sonucu doğacak bebeklere ‘bakacağını’ vaat etmesi kabullenilecek bir durum değil. Hayatta olanın hakkını savunmayan ve hukukun uygulanmadığı bir ülkede devlet bana bak ‘başörtülü hanım kardeşim’, diye ‘fetüs hakları dersi’ veremez. Ne beni ne dinimi temsil de edemez.

Notlar:

[1] Erdem Can. Neo-liberal Erdoğan’ın ‘Muhafazakar’ Toplum Projesi. <http://firatnews.biz/index.php?rupel=nuce&nuceID=63386>

[2] Tuba Demirci, Selçuk Aşkın Somel. Women’s Bodies, Demography and Public Health: Abortion Policy and perspectives in the Ottoman Empire of the Nineteen Century”, Journal of History of Sexuality, Vol.17, No.3, (Austin: University of Texas Press, 2008).

[3] Sven Bergmann. Signs, Vol. 36, No. 2, ‘Fertility Tourism: Circumventive Routes That Enable Access to Reproductive Technologies and Substances’ (pp. 280-289).

EMEK VE ADALET PLATFORMU

"kula kulluğa ve smrye karşı"

Emek ve Adalet Platformu

/emekveadalet

@emekadalet